

**Een onderzoek naar het compacten en verrijken van leerstof bij een
hoogbegaafde leerling.**

Johan van Opstal

Studentnummer 2116070

Meesterstuk in het kader van de opleiding Master SEN.

Leerroute: FRTDO202040

Begeleider: dhr. P Koppejan

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.

Voorwoord:

Aan de slag met een hoogbegaafde leerling. Een leerling die zich niet meer prettig voelt, omdat het werk op school te makkelijk en te veel van hetzelfde is.

Een uitdaging voor mij, omdat ik over het onderwerp “hoogbegaafdheid” weinig kennis had. In dit onderzoek ben ik aan het werk gegaan met het compacten van de basisstof en het werken met verrijkingsstof op het gebied van rekenen. Doel was om de leerling meer uitdaging te kunnen bieden op school, waardoor het welbevinden zou verbeteren.

Vanaf oktober 2009 ben ik op zoek gegaan naar geschikt materiaal en literatuur. Vanaf januari 2010 ben ik met de leerling, E genaamd, aan de slag gegaan. Eerst door middel van het uitvoeren van een onderzoek. Vervolgens door een handelingsplan op te stellen en te starten met de begeleiding van E.

Ik heb veel energie in dit onderzoek gestopt, maar ik heb het niet alleen gedaan. Reden voor mij om een aantal mensen te bedanken voor de steun bij het werken aan dit onderzoek. Allereerst zijn dit Conny en Nicole, mijn critical friends die mijn onderzoek steeds lazen en me goede tips gaven. Daarbij heeft mijn locatiedirecteur ook voor critical friend gespeeld. Ook haar wil ik bedanken voor de steun.

Christa , de groepsleerkracht van E. wil ik bedanken voor de bereidheid mee te werken aan dit onderzoek.

Tenslotte wil ik E bedanken voor haar medewerking aan dit onderzoek. Het was bijzonder met haar te mogen werken. Haar capaciteiten, enthousiasme en plezier werkte inspirerend voor me. Ze heeft me veel geleerd.

Oud Gastel, Mei 2010

Johan van Opstal

Inhoudsopgave:

	Voorwoord	2
	Inhoudsopgave	3
01:	Inleiding:	4
02:	Probleemstelling:	5
03:	Verantwoording van de probleemstelling:	8
04:	Achtergronden/theoretisch kader:	11
	04.1: Wat is hoogbegaafd?	11
	04.2 Compacten.	14
	04.3 Verrijkingsstof .	16
05:	De opzet van het onderzoek:.	18
06:	Verloop en vervolg van het onderzoek:.	19
07:	Conclusies: .	23
08	Discussie en reflectie:	27
09	Samenvatting:	30
10:	Literatuur:.	31
11:	Bijlagen:	32

01:Inleiding:

Op mijn school heb ik afgelopen schooljaar te maken gekregen met een leerling die in groep zes zit en zich verveelt. Dit meisje is al een schooljaar versneld. Toch helpt deze oplossing niet voldoende om haar meer uitdaging op school te geven. De leerstof is te eenvoudig voor haar, waardoor ze zich gaat vervelen. Dit heeft weer invloed op haar welbevinden en haar humeur. Thuis is ze nors en minder geïnteresseerd. Ze sluit zich meer af voor de wereld om haar heen.

In overleg met de ouders is besloten haar te laten onderzoeken bij Edux.

De uitslag geeft aan dat we te maken hebben met een hoogbegaafde leerling. Een leerling die extra aandacht en uitdaging nodig heeft. Een leerling die hulp nodig heeft, wil ze interesse en motivatie blijven houden op school.

Op mijn school ben ik werkzaam als groepsleerkracht, intern begeleider en remedial teacher. Regelmatig kom ik in mijn eigen groep en in de andere groepen leerlingen tegen die meer aankunnen als wat in het eigen leerjaar aangeboden wordt. Sommige van deze leerlingen vinden het leuk een hoop extra werk naast hun gewone werk te doen. Anderen lijken hun best niet te doen. Ze raffelen hun werk af en maken veel fouten. Hierdoor krijgt de leerkracht niet te zien dat deze leerlingen meer aankunnen. De leerlingen vervelen zich vaak.

Kortom op school wordt het nog als lastig ervaren meer –of hoogbegaafde leerlingen goed te begeleiden. Het lijkt me duidelijk dat de school en ik op dit gebied nog veel kunnen leren.

Voor mij een uitdaging om hiermee aan de slag te gaan.

Door me te verdiepen in hoogbegaafdheid en door praktisch aan de slag te gaan hoop ik mijn eigen kennis en vaardigheden te vergroten. Hier kan vervolgens de rest van de school profijt van hebben.

Tijdens dit onderzoek ga ik aan de slag met de leerling, waarover ik eerder geschreven heb, Het is belangrijk dat ik duidelijk communiceer met de groepsleerkracht, zodat de begeleiding binnen en buiten de groep goed op elkaar afgestemd wordt.

Het uiteindelijke doel is voor deze leerling onderwijs aan te bieden wat als uitdagend en zinvol ervaren wordt.

02: Probleemstelling:

Hoe kan ik op onze school het onderwijs aan meer –en hoogbegaafde kinderen uitdagend en zinvol maken?

Op deze vraag hoop ik in dit onderzoek een antwoord te vinden.

Momenteel wordt er veel over hoogbegaafdheid geschreven en gesproken. Er ontstaan allerlei initiatieven om deze kinderen te begeleiden. Zo wordt er komend schooljaar in Breda een school voor deze leerlingen opgericht, een zogenaamde “Leonardoschool”.

Ook bestaan er PLUS-klassen waarin kinderen met “gelijken” onderwijs op niveau krijgen. Mooie initiatieven, maar er ontstaat wel weer een vorm van speciaal onderwijs. Dit past niet bij de ontwikkelingen betreffende Passend Onderwijs.

Het doel van Passend Onderwijs is dat op reguliere basisscholen voor elke leerling een passend zorgarrangement gerealiseerd wordt. Dit kan binnen de eigen school gebeuren of binnen een uit het samenwerkingsverband..

Ook hoogbegaafde kinderen moeten uitdagend onderwijs kunnen volgen, zonder afgezonderd te worden. Voor mezelf moet de oplossing binnen de school gezocht worden. Kinderen die meer –en minder begaafd zijn leren naast elkaar, soms met en ook van elkaar. De school past de leerstof zo veel mogelijk aan op de behoeftes van de hoogbegaafde kinderen. Ik heb het bewust over zoveel mogelijk , omdat het niet altijd mogelijk volledig tegemoet te komen aan de behoeftes van leerlingen. Wanneer men er in Nederland voor kiest een groep van gemiddeld 25 kinderen te laten begeleiden door één leerkracht, loopt men in de groep tegen beperkingen aan. Er is te weinig tijd en menskracht. Men moet de middenweg kiezen.

Tot nu toe is er op onze school veel gedaan aan de zorg voor leerlingen die uitvallen op een bepaald gebied. De betere leerlingen krijgen vaak minder aandacht. Dit heeft tot gevolg dat ze zich gaan vervelen en soms storend gedrag gaan vertonen.

Het zou voor mij ideaal zijn wanneer meer –of hoogbegaafde leerlingen graag naar school komen omdat ze uitgedaagd worden. Ze kunnen op hun eigen niveau leren en moeten moeite doen werk goed te kunnen maken (Leren, leren)

Vaak zijn hoogbegaafde kinderen gewend dat ze alles vrij snel kunnen. Wanneer iets echt moeilijk voor ze wordt, lijkt het een onmogelijke opgave om tot een oplossing te komen. Ze zijn niet gewend ergens moeite voor te doen.

Het onderwijs aan meer –en hoogbegaafde leerlingen vraagt extra inspanning van de leerkracht.

Op onze school wordt tot nu toe gewerkt met het versnellen van leerlingen. Leerlingen kunnen op onze school maximaal een schooljaar overslaan. Dit gebeurt vaak in sprongen

van twee keer een half jaar. Tot en met groep zes zijn er op onze school de zogenaamde *groepen. Dit begint in groep twee.

Voor leerlingen die een ontwikkelingsvoorsprong hebben, maar ook voor kinderen die wat langer in groep twee blijven, starten we naast augustus ook in januari met de leerstof van groep drie. De leerlingen van deze groep gaan steeds rond de tweede helft van het schooljaar over naar een nieuw leerjaar.

Deze *groepen hebben twee voordelen. Kinderen die doubleren hoeven niet automatisch een heel schooljaar opnieuw te doen, maar kunnen ook een half jaar terug. Kinderen die versnellen kunnen een half jaar versnellen, waardoor de sprong minder groot wordt.

De *groepen bestaan tot en met groep zes. Er is dan per leerling bekeken of deze alsnog een half jaar kan versnellen of dat er vertraagd wordt.

In groep zeven zit iedereen in een reguliere groep. Vanaf deze groep wordt er gewerkt met drie instructieniveaus. De een krijgt meer instructie dan de ander. Daarnaast is er verrijkingswerk. Het werken met de instructieniveaus staat nog in de kinderschoenen op onze school. In ieder groep is niet hetzelfde zichtbaar.

Voor veel kinderen die in de kleutergroep een ontwikkelingsvoorsprong hebben, is het vaak genoeg een half jaar te versnellen en iets eerder te beginnen met de leerstof van groep 3. Ze zitten vaak prima op hun plek en blijven tot groep 7 in deze *groep zitten. Ze vinden voldoende uitdaging in de reguliere leerstof, met soms wat extra werk.

Voor een enkele leerling is door individuele leerkrachten gekozen deze op één vakgebied te laten versnellen. Hun motivatie is dat een kind verder kan.

Dit heeft een aantal nadelen.

- De leerkracht van groep acht zit met een probleem omdat een leerling klaar is met de leerstof. Deze leerkracht moet dan allerlei materiaal op gaan zoeken.
- De leerling die op eigen niveau werkt, werkt steeds alleen. Deze ontwikkelt vaak eigen strategieën die soms erg omslachtig zijn. De leerling kan zijn oplossingen niet met die van andere leerlingen vergelijken. Daarnaast krijgt een leerling vaak minder aandacht bij individueel onderwijs dan bij onderwijs in een groep.

Voor mij is het vooruit laten werken van leerlingen slechts een tijdelijke oplossing.

De orthopedagoge van Edux die de leerling op onze school onderzocht heeft, gaf als een van de mogelijkheden om deze leerling kinderen te begeleiden door middel van het compacten van de leerstof en te werken met verrijkingsstof..

Dit houdt kortweg in dat de leerling een soort basisprogramma/instructie volgt van de leerstof uit de betreffende jaargroep. Er is minder herhaling/oefenstof. Daarnaast werkt de leerling met een verrijkingsprogramma.

Het grote voordeel hiervan is dat de leerling bepaalde instructie blijft volgen. Als leerkracht heb je de mogelijkheid te zien welke leerstrategie een leerling gebruikt en kunt hier zonodig op anticiperen.

Na enig zoeken bleken er voor rekenen en taal al compactingsprogramma's te bestaan ontwikkeld door de Stichting Leerplan Ontwikkeling afgekort tot S.L.O. . (Janson en Noteboom 2004) Voor mij een mooi uitgangspunt om te starten met mijn onderzoek
In het volgende hoofdstuk wil ik hier dieper op in gaan.

03 Verantwoording van de probleemstelling.

Meer -en hoogbegaafde leerlingen hebben extra aandacht en zorg nodig.

Lang is er op onze school, net zoals op de meeste andere scholen, veel aandacht geweest voor leerlingen die uitvielen. De meeste leerkrachten zijn voldoende in staat deze leerlingen te begeleiden. Wanneer dit lastig voor ze wordt, weten ze de weg naar de intern begeleider. Dit gebeurt nog te weinig bij kinderen die meer aankunnen dan de reguliere lesstof. Hierdoor kunnen ze zich gaan vervelen, onderpresteren of niet lekker in hun vel komen te zitten. In dit onderzoek wil ik op zoek gaan naar een manier om deze leerlingen te begeleiden in de groep.

Belangrijk is om een manier te vinden, waarmee zowel de leerlingen als leerkrachten uit de voeten kunnen.

In het vorige hoofdstuk heb ik al aangegeven dat ik deze begeleiding het liefst binnen de eigen groep zie.

Ik houd me niet bezig met PLUS-klassen.

De reden is dat ik weer een vorm van speciaal onderwijs zie ontstaan.

Wanneer we er steeds beter in slagen kinderen met leer –en gedragsmoeilijkheden binnen de reguliere basisschool te houden, moet dit met hoogbegaafde leerlingen ook kunnen.

Er zijn een aantal manieren waarop een leerling begeleid kan worden:

- Er kan gekozen worden voor versnelling.
- Een leerling krijgt alleen uitdagende leerstof op eigen niveau
- Een leerling doet mee aan de leerstof van het leerjaar en krijgt extra werk
- De leerling maakt minimumstof van zijn leerjaar (**compacten**) en werkt met verrijkingsstof.

Het werken met het versnellen, helpt bij een aantal leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong. Op onze school wordt dit vooral in groep twee toegepast. Voor een aantal leerlingen is dit een prima oplossing om op een goed niveau onderwijs te krijgen. Voor de leerling die hoogbegaafd blijkt te zijn is ook hiervoor gekozen. Uiteindelijk is ze twee keer een half jaar versneld, waardoor ze nu een jaar voor loopt. Uiteindelijk bleek dit voor haar slechts een tijdelijke oplossing te zijn. Daarom laat ik het versnellen tijdens dit onderzoek verder buiten beschouwing.

Hoogbegaafde leerlingen hebben vaak een andere denkwijze dan andere kinderen. Ze doorzien zaken snel en leggen snel verbanden.

Het werken met uitdagende leerstof op eigen niveau is ideaal voor een leerling.

Voor een leerkracht is het echter een flinke klus, want stel maar eens een zinvol programma samen? Ook hier ontstaat een vorm van individueel onderwijs binnen de groep. Een kind kan vaak niet overleggen met andere leerlingen. Er is geen sprake van samen leren. Ook in deze optie wil ik me niet verdiepen tijdens dit onderzoek.

Wanneer de leerling gewoon de leerstof van het jaar maakt en daarnaast extra werk aangeboden krijgt, is de energie vaak al op voordat de leerling aan het extra werk begint. Het vindt weinig tot geen uitdaging in het maken van de reguliere leerstof. Vaak gaan deze kinderen slordig werken en zijn ongeïnteresseerd. Eigenlijk worden ze gestraft voor hun begaafdheid, omdat ze meer moeten maken dan de andere kinderen.

Voor dit onderzoek kies ik voor het compacten en verrijken.

Dit houdt in dat de leerling een minimumprogramma maakt en met een beperkt aantal instructies meedoet.

Voor mij is het grote voordeel dat de leerkracht zicht blijft houden op een basisniveau van de leerling. De leerling wordt niet helemaal losgelaten. Door een leerling mee te laten doen met een aantal instructies krijgt het diverse leerstrategieën aangeboden. Door het kind te laten samenwerken met andere kinderen moet het de eigen oplossingsmethodes verwoorden en krijgt die van andere leerlingen te horen.

Daarnaast werkt de leerling met verrijkingsmateriaal. Het kind krijgt wel extra werk, maar maakt niet meer dan de rest van de groep.

Het doel van het onderzoek is:

Kan ik het rekenwerk voor deze leerling meer uitdagend maken door de basisstof te compacten en verrijkingsstof aan te bieden?

Nu ik een keuze heb gemaakt als basis voor de begeleiding, roept dit mij nog wel enige vragen op.

Deze vragen vormen het doel in het onderzoek:

- Hoe werkt het compacten in de praktijk op mijn school bij deze leerling?
- Hoe werkt het werken met verrijkingsstof in de praktijk op mijn school bij deze leerling?
- Kunnen de leerling en de leerkracht voldoende aan de slag binnen de groep?
- Wat is het effect van deze manier van werken op het welbevinden van deze leerling?

Over het compacten en verrijken en de achtergronden hiervan is geschreven in de literatuur. Daarnaast heeft het S.L.O. (Janson en Noteboom 2004) een aantal compactingsprogramma's ontwikkeld voor rekenen en taal die aansluiten bij de methodes die wij op school gebruiken, namelijk de rekenmethode "De wereld in getallen" (Huitema e.a. 2001) en de taalmethode "Taal Actief". (De Boer e.a. 2003) Dit kan ik als basis gebruiken om met deze leerling te werken. Zo kan ik onderzoeken hoe het compacten in de praktijk werkt.

Ook voor het vinden van uitdagende verrijkingsstof ga ik in de literatuur op zoek naar een antwoord. Er is heel veel extra materiaal te vinden, maar niet alles is even geschikt.

Het is daarom van belang dat ik in de literatuur het antwoord vindt op de vraag:

Wanneer spreken we van hoogbegaafdheid en waaraan heeft een leerling die hoogbegaafd is, behoefte?

Er is nog een reden om apart met deze leerling te gaan werken.

Bij de nabespreking van het onderzoek hebben we van de onderzoekster het advies gekregen een vast iemand op te zoeken buiten de groep met wie deze leerling een aantal zaken kan bespreken. Een soort van mentor.

Kinderen die hoogbegaafd zijn, merken dat ze anders zijn dan de meeste kinderen. Dit is vaak niet eenvoudig voor deze kinderen en levert soms grote problemen op.

Omdat ik de mogelijkheid heb als intern begeleider en remedial teacher en omdat ik deze leerling goed ken (ik ben ook haar groepsleerkracht geweest), neem ik deze begeleiding op me.

04: Achtergronden/theoretisch kader.

04.1: Wat is hoogbegaafd?

Zowel Kieboom (2007) als Drent en Van Gerven (2009) geven in hun boek een beschrijving wat hoogbegaafdheid inhoudt

Deze beschrijvingen gebruik ik als basis voor het volgende verslag.

In de ontwikkelingspsychologie wordt over hoogbegaafdheid gesproken vanaf de leertijd van ongeveer 6/7 jaar. Op jongere leeftijd wordt gesproken over een ontwikkelingsvoorsprong. Dit wil niet zeggen dat iemand vanaf de geboorte niet hoogbegaafd kan zijn. Het is alleen lastiger te meten op jonge leeftijd.

In de literatuur wordt meestal over hoogbegaafdheid gesproken wanneer iemand een IQ van 130 of hoger heeft. Sommigen leggen de grens bij 135. Dit is een cognitieve benadering van de hoogbegaafdheid. Een hoog IQ zegt echter nog niet veel. Veel andere aspecten spelen mee.

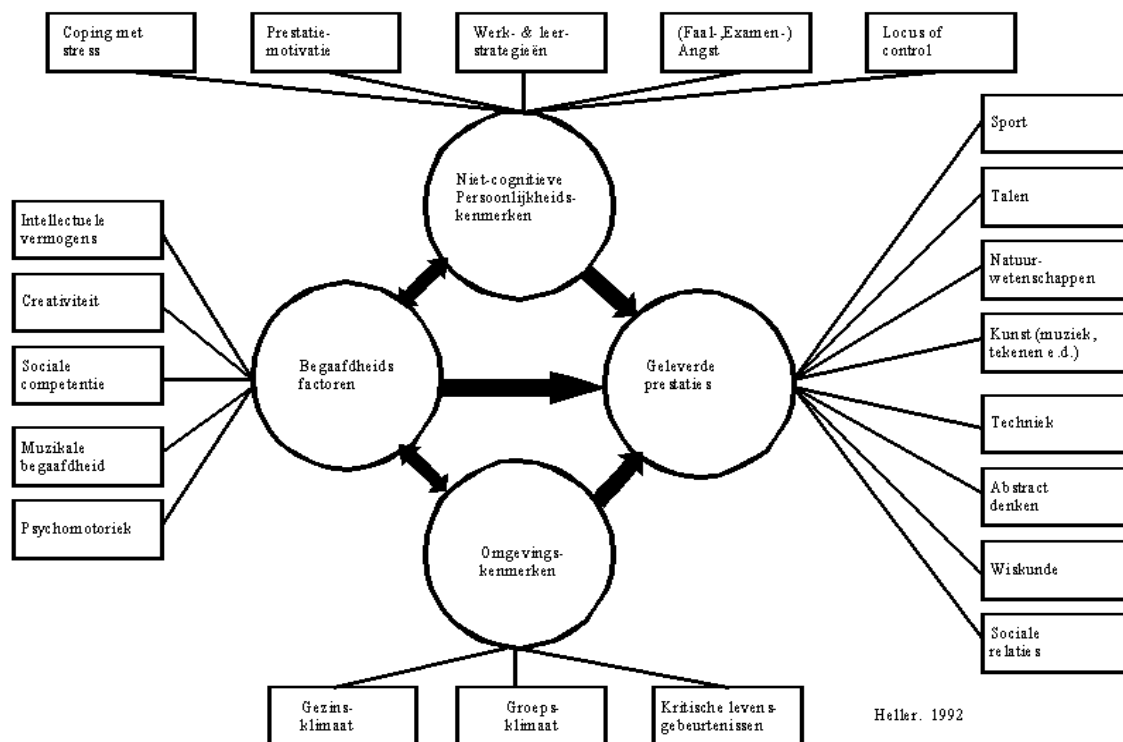
In de loop van de jaren zijn er een aantal theorieën opgesteld over wat hoogbegaafdheid inhoudt.

Renzulli is een van de eerste die ontdekt dat er bij hoogbegaafdheid meer nodig is dan een hoge intelligentie. Hij ontdekt drie aspecten die van belang zijn. Deze zijn :

- Motivatie (doorzettingsvermogen om iets tot een goed einde te brengen.),
- Creativiteit (het vinden van originele oplossingsmethoden)
- Bijzondere capaciteiten.

Een aantal jaren later ontdekt de ontwikkelingspsycholoog Mönks naast de persoonlijkheidskenmerken ook de omgeving van gezin, school en ontwikkelingsgelijken/vrienden een grote rol spelen bij de ontwikkeling van een hoogbegaafd iemand. Deze begeleiding vanuit de omgeving is belangrijk.

Later ontwikkelt Heller rond 1992 zijn “multifactorenmodel zoals dit in figuur 1 te zien is.

Figuur 1

In dit model toont Heller dat een groot aantal factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van een hoogbegaafd persoon. Naast cognitieve kenmerken zijn ook een aantal persoonlijkheidskenmerken en omgevingskenmerken van belang. Een goede balans tussen al deze kenmerken maakt dat een hoogbegaafde leerling zich optimaal kan ontwikkelen. Ook laat dit model zien dat hoogbegaafdheid zich op meer gebieden kan uiten. Deze gebieden zijn gebaseerd op de theorie van de meervoudige intelligentie van Gardner.

Bij hoogbegaafdheid kan gesproken over een aantal leereigenschappen die samen gaan met een zeer hoge intelligentie. Deze leereigenschappen gaan vaak in combinatie met een aantal persoonlijkheidseigenschappen. De mate waarin deze persoonlijkheidseigenschappen voorkomen, hangt af van het karakter van iemand.

Tabel 1 laat zien welke leer –en persoonlijkheidseigenschappen vaak voorkomen bij hoogbegaafde mensen:

Leereigenschappen
• Is snel van begrip • Maakt grote denk –en leerstappen • Beschikt over een goed geheugen • Heeft een brede algemene interesse en kennis • Beschikt over een groot probleemoplossend vermogen • Is in staat verworven kennis toe te passen. • Is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis • Beschikt over een groot analytisch vermogen

Persoonlijkheidseigenschappen
• Is taalvaardig en kan spelen met taal • Komt met creatieve en originele oplossingen • Is geestelijk vroegrijp • Houdt van uitdagingen • Beschikt over een groot doorzettingsvermogen • Is op een gezonde manier perfectionistisch ingesteld • Is vaak een intuïtieve denker • Heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie • Beschikt over het vermogen van (zelf)reflectie • Is sociaal competent

Tabel1

Natuurlijk is het niet zo dat iedere hoogbegaafd persoon in dezelfde mate over dezelfde eigenschappen beschikt. Dit is per persoon anders. Wel is er steeds sprake van een hoge intelligentie in combinatie met een aantal van deze eigenschappen.

Door de reactie van de buitenwereld op de hoogbegaafdheid en door de persoonlijkheidseigenschappen ontwikkelt elk hoogbegaafd persoon zich op een eigen wijze. Er is een indeling gemaakt van zes typen hoogbegaafden.

Deze zijn:

Het succesvolle hoogbegaafde kind

Deze zijn ijverig en doen actief mee. Vaak zijn ze snel klaar en houden van extra leerstof. Ze kunnen het goed vinden met andere kinderen en leerkrachten. Toch zijn ze vaak niet gewend hoe om te gaan met zaken die ze niet kunnen of weten. Ze hebben moeite met tegenslagen en moeilijkheden.

Het uitdagende hoogbegaafde kind

Dit kind gaat graag de strijd aan met de leerkrachten. Valt aan op fouten en gaat in discussie over afspraken en regels.

Het is belangrijk een zekere tolerantie naar deze kinderen te blijven houden, zodat zaken niet escaleren. Duidelijkheid is erg belangrijk.

Het onderduikende hoogbegaafde kind.

Wil niet opvallen. Kijkt wat anderen doen en past zich aan. Kan snel wisselen in vriendschappen. Het verschil tussen thuis en school is vaak groot.

Stimulans voor deze leerlingen van buitenaf is belangrijk, zonder te veel dwang.

Het hoogbegaafde kind als drop-out

Haken af door niet te willen leren. Presteert een stuk lager dan nodig. Onderpresteerder.

Vaak zakken ze op het middelbaar onderwijs af naar lagere vorm van onderwijs.

Het hoogbegaafde kind met leer –en gedragsmoeilijkheden.

Dit zijn leerlingen met stoornissen als dyslexie, Asperger of ADHD. Door de hoogbegaafdheid wordt de kwaal vaak vergroot. Vaak wordt de hoogbegaafdheid niet herkend en wordt er geen aandacht aan besteed. Hierdoor wordt de frustratie vaak groter.

Zelfstandige hoogbegaafde kind.

Deze leerlingen doen hun ding. Passen zich niet te veel aan. Wanneer deze kinderen door iets gegrepen worden, gaan ze er voor. Hebben veel doorzettingsvermogen.

Deze zes profielen tonen dat het feit dat iemand hoogbegaafd is, lang niet altijd garandeert dat iemand succesvol is op school. Vaak lijken kinderen er juist meer last van te hebben. Het is dan ook belangrijk dat op school de hoogbegaafdheid gesignaleerd wordt. Dit kan door goed naar ouders te luisteren, het leerlingvolgsysteem goed te bestuderen en door intern en extern onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een leerling. Tevens zijn er een aantal signaleringsinstrumenten ontwikkeld, zoals het Digitaal Handelingsplan.

Naar aanleiding van de uitkomsten van signalering kan de leerstof voor een leerling aangepast worden.

Het compacten van de basisstof geeft daarbij mogelijkheden tot verrijking.

04.2: Compacten.

Op scholen is het leerstofaanbod aangepast aan kinderen met een gemiddelde intelligentie. De stappen in de leerstof van makkelijk naar moeilijk en de hoeveelheid oefenstof om iets eigen te maken sluit aan bij de behoeftes van deze leerlingen.

Wanneer iemand hoogbegaafd is, snapt hij zaken vlugger en heeft hij minder oefenstof nodig. Dit kan zelfs een hoogbegaafde leerling frustreren. De uitdaging is weg.

Een oplossing is het compacten van de reguliere leerstof en te werken met verrijkingsstof.

Compacten is het zodanig verzorgen van aanpassingen in de reguliere lesstof uit de methode dat de leerstappen vergroot worden, onnodige oefening en herhaling verwijderd worden dat de leerling in minder lestijd dan gebruikelijk is toch de einddoelen van het leerjaar kan halen. (Van Gerven 2008).

Kinderen gaan dus in sprongen door de leerstof van hun schooljaar heen. Een aantal zaken mogen ze overslaan, omdat ze dit toch al beheersen. In de praktijk wordt vijftig tot vijfenzeventig procent geschraapt.

Janson en Noteboom (2004) geven in hun boek richtlijnen welke leerstof van de rekenles wel aangeboden moet worden, namelijk:

- Belangrijke stappen in het leerproces.
- Overgang naar formele notaties.

- Reflectieve activiteiten.
- Belangrijke strategieën en werkwijzen.
- Constructie –en ontdekactiviteiten.
- Verrijkingsstof die wezenlijk moeilijker is.
- Activiteiten op tempo.
- Introductie van een nieuw thema.

Zo blijft de leerkracht zicht houden op het begrip van een leerling. De leerling doet mee met groepsactiviteiten waar leer –of oplossingsstrategieën besproken worden. Ook moet een leerling zijn eigen oplossingsstrategie verwoorden.

Drent en Van Gerven (2009) geven aan dat het compacten kan plaatsvinden in elke fase van een les.

De instructiefase kan korter zijn om tot goed begrip te komen.

De verwerkingsfase gaat sneller.

De bespreekfase na de verwerkingsfase mag korter.

Compacten kan op individueel gebied. Er wordt bekeken welke leerstof een leerling over mag slaan. Dit kan beoordeeld worden door aan het begin van een blok de methodetoets af te nemen. Per leerling kan bekeken worden welke leerstof nog geoefend moet worden en welke overgeslagen kan worden. Nadeel hiervan kan zijn dat onderpresteerders toch alle leerstof moeten maken. Ook is het voor de leerkracht tijdrovend om voor elke leerling een goed leerstofaanbod te plannen.

Compacten kan ook schoolbreed gebeuren. De school creëert een afgewogen aanbod afgestemd op de leereigenschappen van een bepaalde doelgroep.

Tabel 2 laat een voorbeeld zien, waarbij vier leerlijnen zijn uitgezet.

Leerlijn 1:	Dit zijn kinderen die extra zorg nodig hebben, omdat ze moeite hebben met de leerstof. (Citoscore D/E)
Leerlijn 2:	De gemiddelde leerling Zij werken het volledige basisprogramma af.
Leerlijn 3:	De leerlingen die constant goed op toetsen scoren. Deze leerlingen volgen voor een groot deel het basisprogramma. Zij slaan delen van de oefenstof over en werken met verrijkingsstof.
Leerlijn 4:	Leerlingen die voldoen aan de kenmerken van hoogbegaafdheid. Deze leerlingen volgen een minimumprogramma voor de basisstof en werken met verrijkingsstof.

Tabel 2.

In mijn onderzoek wil ik me beperken tot het individueel compacten en is het schoolbreed compacten mogelijke toekomstmuziek.

Compactingsprogramma's zijn door het SLO ontwikkeld voor rekenen en taal. Methodes die nieuw ontwikkeld worden zoals Wereld in getallen en Pluspunt hebben in hun handleiding suggesties voor het compacten van de leerstof.

Luc Koning (2009) heeft in een artikel één bezwaar tegen het werken met compactingsprogramma's met hoogbegaafde kinderen. Het houdt te weinig rekening met de basiskenmerken van hoogbegaafde leerlingen, namelijk dat ze het liefst ontdekkend leren. Zelf vind ik het belangrijk dat de leerkracht zich blijft houden op het begrip van de hoogbegaafde leerling en zijn oplossingsstrategieën. Ook is er een afgewogen aanbod van de basisstof. Het werken met een compactingsprogramma maakt dit mogelijk. In de verrijkingstof moet gezocht worden naar leerstof die aansluit bij de behoefte aan het ontdekkend leren.

04.3 Verrijkingstof.

De lestijd die vrijkomt door het compacten van de basisstof kan gebruikt worden voor het werken aan verrijkingstof.

Van Gerven (2008) spreekt bij verrijken van het opvullen van de door het compacten ontstane tijd met zinvolle onderwijsactiviteiten die aansluiten op de brede ontwikkeling van de leerling en die aanzetten tot het ontwikkelen van zowel aanvullende kennis als metacognitieve vaardigheden.

In de praktijk komt dit het meest voor bij taal en rekenen, maar ook bij het lezen en de zaakvakken is verrijking mogelijk.

Voor hoogbegaafde leerlingen dient de verrijkingstof aan een aantal eisen te voldoen.

Verrijkingstof voor hoogbegaafde leerlingen sluit aan bij hun leer – en persoonlijkheidseigenschappen.

Uitdagend leermateriaal heeft :

- Open vraagstellingen (hoe-, wat-, waaromvragen.)
- Een hoge complexiteit.
- Opdrachten met een probleemgericht karakter.
- Mogelijkheden tot creativiteit.
- Een hoger didactisch niveau.

Daarnaast moet het materiaal bruikbaar zijn in de praktijk. Dit houdt in dat de leerling er zelfstandig mee kan werken. (Al is ondersteuning van de leerkracht regelmatig nodig) Het

materiaal moet niet te veel voorbereiding van de leerkracht vragen. Het moet in de groep gebruikt kunnen worden en het moet richtlijnen voor de beoordeling geven

De leer -en persoonlijkheidseigenschappen van hoogbegaafde leerlingen maken dat ze in staat zijn zich snel nieuwe stof eigen te maken en er creatief mee om te gaan. Toch zit er een addertje in het gras.

Hoogbegaafde leerlingen moeten wel leren deze eigenschappen te gebruiken. Het aanbod van de gebruikelijke leerstof vraagt nauwelijks enige inspanning van ze, waardoor ze niet leren hoe een echte leertaak aan te pakken. Kortom de leerlingen moeten leren leren. Bij het werken met verrijkingsmateriaal zal de leerling geconfronteerd worden met zaken die hij niet meteen kan of weet. Vaak denken leerlingen dan dat het werk te moeilijk is. Door aandacht te besteden aan mogelijke oplossingsmethoden en de leerling te leren hulp te vragen, kan een leerling begeleid worden om tot een lerende aanpak te komen. Daarbij mogen fouten gemaakt worden. Fouten worden als informatief ervaren en niet als een falen van de leerling. Wanneer een leerling met verrijkingsstof werkt, dient dit niet zo maar vrijblijvend te gebeuren. Hoogbegaafde leerlingen hebben het recht op school te kunnen leren. Dit betekent dat er eisen gesteld mogen worden aan hun werk.

05: De opzet van het onderzoek:

Met de kennis die ik uit de literatuur opgedaan heb, wil ik starten met de begeleiding van een leerling van mijn school.

Allereerst start ik met het invullen van een formulier voor handelingsgerichte procesdiagnostiek.

Op deze manier wil ik een zo breed mogelijk beeld krijgen van de leerling die ik ga begeleiden.

Vanuit dit beeld hoop ik conclusies te kunnen trekken over de juiste begeleiding voor E.

Vervolgens hoop ik te komen tot een handelingsplan van acht weken. Dit op het gebied van het compacten van de leerstof en het werken met verrijkingsstof op het gebied van rekenen..

Na acht weken evalueer ik dit handelingsplan met de leerling, leerkracht en ouders.

Dit gebeurt door middel van een gesprek.

Ook mijn eigen bevindingen en observaties verwerk ik in de evaluatie.

Zo hoop ik antwoord te krijgen op de onderzoeksvragen:

- Hoe werkt het compacten in de praktijk op mijn school bij deze leerling?
- Hoe werkt het werken met verrijkingsstof in de praktijk op mijn school bij deze leerling?
- Kunnen de leerling en de leerkracht voldoende aan de slag binnen de groep?
- Wat is het effect van deze manier van werken op het welbevinden van deze leerling?

Doelgroep:

In eerste instantie is deze ene leerling mijn doelgroep.

Ook haar ouders en leerkracht horen hierbij. Zij kunnen mij informatie geven over de werkbaarheid en het effect van deze manier van werken.

Wanneer het handelingsplan positief geëvalueerd wordt door leerling, ouders, leerkracht en mezelf, kan ik komen tot het opstellen van een "Groot Handelingsplan" voor E. Hierin wordt deze werkwijze voor langere tijd vastgelegd en worden de evaluatiemomenten vastgelegd.

Wanneer de onderzoeksvragen positief beantwoord zijn, kunnen we het compacten en verrijken in gaan zetten voor meerdere leerlingen op onze school.

Uiteindelijk is het mogelijk om het compacten en verrijken schoolbreed in te zetten voor begaafde en hoogbegaafde leerlingen. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de verschillende eisen die deze twee groepen stellen aan de leerstof.

06:Verloop en vervolg van het onderzoek.

Met E ben ik aan het werk gegaan om de volgende vragen te beantwoorden:

- Welk type van hoogbegaafdheid past bij E?
- Kan E op het rekenniveau van groep zes meedoen?
- Wil E werken met het compacten en verrijken?
- Kan en wil de school/leerkracht E begeleiden?

Dit onderzoek is uitgewerkt in bijlage 1.

Uit dit onderzoek kan ik de volgende conclusies trekken om tot een handelingsplan te komen.

- **Welk type van hoogbegaafdheid past bij E?**

Uit het onderzoek blijkt dat E is in te delen onder het type “het succesvolle hoogbegaafde kind.”

Kieboom (2007) heeft het een en ander samengevat over dit type leerling. Dit is zichtbaar in tabel 3.

Gedragsskenmerken:	Herkenning	Schoolbegeleiding
• Perfectionistisch. • Goede prestaties. • Zoekt bevestiging van de leerkracht. • Vermijdt risico's. • Acceperend en conformerend. • Afhankelijk.	• Schoolprestaties. • Prestatietests. • Intelligentietests. • Nominatie door de leerkracht.	• Versneld en verrijkt curriculum. • Ontwikkelen van de persoonlijke interesse. • Uitsluitend leerstof die nog niet beheerst wordt; leerstof indikken. • Contact met ontwikkelingsgelijken. • Ontwikkelen van vaardigheden voor zelfstandig werken. • Mentor. • Begeleiding van school –en beroepsloopbaan.

Tabel 3.

De gedragsskenmerken en tips voor de begeleiding uit tabel 3 kan ik gebruiken om tot een goede begeleiding te komen.

E houdt van uitdaging en van moeilijk werk. Dit geeft ze zelf aan. Toch vertoont ze soms aanpassingsgedrag en laat ze niet zien wat ze werkelijk kan. al.

Tijdens de remedial teaching wordt veel aandacht besteed aan het leren leren. E is gewend dat ze alles snel begrijpt. Moeilijker werk kan problemen geven. E is niet gewend dat ze

ergens moeite voor moet doen. Door te blijven proberen en hulp te vragen, leert E nieuwe oplossingsstrategieën.

E kijkt haar werk zelfstandig na en beoordeelt dit. Ook de leerkracht en de remedial teacher zullen dit moeten doen en haar zonodig bijsturen. Ook zij geven hun mening over het werk, waarbij ze rekening houden met de capaciteiten van E. Ze kan moeilijker werk aan, dus wordt ze anders beoordeeld. E wordt niet afgerekend op fouten. Deze worden gezien als leerpunten. Hoe kun je het de volgende keer beter doen? Welke oplossingen kun je bij dit probleem gebruiken?

E moet de verrijkingsstof die is afgesproken maken. . Aan de verrijkingsstof worden eisen gesteld.

- **Kan E op het rekenniveau van groep zes meedoen?**

E heeft op een lijstje aangegeven dat ze graag op een aantal gebieden zaken wil leren.

Hier staat rekenen bij. Dit is haar sterkste kant.

De school wil aan de slag gaan met het compacten en verrijken van de rekenstof. Eerst is het van belang of het zinvol is E mee te laten doen met de basisstof van groep zes. In het leerlingvolgsysteem scoort ze steeds een A. Ook binnen de methode doet ze het heel goed. Moet ze niet aansluiten bij een hoger niveau. Om dit te bepalen heb ik in januari 2010 de toets Cito Rekenen E6 afgenomen. E scoort een B. Dit is ruim voldoende. Toch is de voorsprong niet dusdanig groot, dat ze niet meer mee kan doen met de leerstof van haar groep. E rekt vlot op het gebied van getallen en bewerken, maar met meten, tijd en geld maakt ze nog foutjes.

E zou als enige in haar groep op het niveau van groep zeven gaan werken. Door de verdeling van de groepen over verschillende locaties, kan ze voor de basisstof niet aansluiten bij een andere groep zeven op het gebied van rekenen. Ze zou een eigen leerlijn moeten volgen, waarbij ze steeds alleen werkt. Ook is dit een extra belasting voor de groepsleerkracht. Daarom blijft E voorlopig werken met de basisstof van groep zes. Ze rekt binnen haar eigen groep met de andere kinderen mee. Ondanks het feit dat ze stof alleen maakt, blijft ze aansluiting houden met haar groep en rekt ze samen met andere kinderen uit haar groep.

Wel is het belangrijk ook in de toekomst goed in de gaten te houden of deze stof niet te eenvoudig voor haar is, omdat de kans groot is dat ze zich weer gaat vervelen. Het is een optie om haar twee keer per jaar door te toetsen met de toets Cito Rekenen. Heeft ze in een hogere toets een A-score dan is het te overwegen haar verder te laten gaan met de basisstof.

- **Wil E werken met het compacten en verrijken?**

E wil graag meer uitdaging in haar werk. Ze wil moeilijker werk maken. Ze vindt het een fijn idee dat het minder makkelijk wordt. E geeft onder andere op haar briefje aan dat ze houdt van rekenen en puzzels. Dit kan in de begeleiding meegenomen worden.

- **Kan en wil de school/leerkracht E begeleiden?**

Op school is er de bereidheid om E te begeleiden met het compacten en verrijken.

De leerkracht geeft wel aan haar handen vol te hebben aan de groep. Ze is nieuw op school en er komt veel nieuws op haar af. Daarom is er voor gekozen de instructie van de verrijkingsstof bij de remedial teacher plaats te laten vinden.

E gaat één keer per week naar de remedial teacher. De rest doet ze in de groep met behulp van de groepsleerkracht. Het zou fijn voor E zijn, wanneer ze bij sommige opdrachten met een andere leerling kan werken. Ze is dan minder een eenling in de groep. Ook kan ze haar oplossingsstrategieën uitleggen/bespreken met een ander.

E gaat werken met een compactings –en verrijkingsprogramma. Voorlopig is dit op het gebied van rekenen.

Het compacten van de basisstof zal gebeuren met behulp van de routeboekjes ontwikkeld door het S.L.O. (Janson en Noteboom 2004) In deze routeboekjes is aangegeven welke leerstof de leerling mee moet doen of moet maken en welke leerstof de leerling over mag slaan. Om de leerkracht in de groep niet te veel te belasten met het aparte programma van E, volgt zij het routeboekje voorlopig precies. Er hoeft voor E geen aparte leerlijn voor de basisstof gepland te worden. In de praktijk betekent dit dat E meedoet met de groepsactiviteiten, automatiseringsoefeningen, oefeningen waarin strategieën geoefend/besproken worden en het aanbod van nieuwe leerstof. De hoeveelheid oefenstof wordt flink minder.

In de tijd die vrij komt gaat E met verrijkingsstof werken.

E geeft in haar lijstje zelf aan meer uitdaging te willen bij het rekenen.

Er zijn tegenwoordig diverse verrijkingsmaterialen te krijgen. De verrijkingsstof moet tegemoet komen aan de behoeftes van E. De stof moet uitdaging bieden en moet net iets boven het niveau van E liggen. Ze moet als het ware regelmatig op haar tenen lopen om zo nieuwe oplossingsstrategieën te leren. Er moet niet te veel herhaling in voorkomen en veel open vraagstellingen hebben.

Daarom kies ik er voor E met de methode Kien (Van Berkel en anderen 2004) te laten werken. Ze werkt aan het deel dat voor groep 6 geschreven is. Deze methode bevat verrijkingsopdrachten op het gebied van rekenen.

De methode bevat vijf blokken, namelijk: thema's, getallen, meten en meetkunde en redeneren.

Elk blok heeft diverse thema's met opdrachten.

E werkt twee weken aan een thema.

Ze werkt aan werkbladen. Bij de methode zit een “Tipboek” waarin per onderdeel aanwijzingen gegeven worden. E kan dit boek gebruiken wanneer ze iets niet begrijpt.

De methode heeft ook een nakijkboek, zodat E zelf haar werk kan corrigeren en beoordelen.

Ook geeft E aan dat ze graag puzzels oplost. Op de site “Rekenweb” (www.rekenweb.nl) zijn diverse moeilijke puzzels te vinden. Hier gaat ze minimaal een keer per week aan werken.

In tabel 3 wordt bij schoolbegeleiding van “het succesvolle hoogbegaafde kind.”

Kieboom (2007) een mentor genoemd.

Deze rol wil ik als remedial teacher gaan vervullen. Zo begeleid ik E bij haar verrijkingstof.

Ook kan ik haar begeleiden met het zonodig accepteren en omgaan met de hoogbegaafdheid. Naast remedial teacher ben ik een soort vertrouwenspersoon voor E. De hoogbegaafdheid zal regelmatig besproken worden tijdens de wekelijkse begeleiding.

Dit alles wordt vertaald naar een handelingsplan voor acht weken (bijlage 2).

Om tot een goede evaluatie te komen wil ik evalueren met E, de leerkracht, de ouders en gebruik maken van mijn eigen observaties.

Wekelijks beschrijf ik mijn observaties op de behandelingsformulieren.

E gaat werken met een aparte weektaak, waarop ze haar basisstof en verrijkingstof noteert.

Ook geeft ze op deze weektaak aan hoeveel fouten ze gemaakt heeft en hoe ze het werk ervaren heeft. Aan het eind van de periode van acht weken wordt het handelingsplan geëvalueerd. Dit gebeurt door middel van een gesprek met E, de groepsleerkracht, de ouders en mijn eigen observaties. Belangrijk is om na te gaan of de verrijkingstof aansluit bij de wensen van E. Heeft ze meer uitdaging en voldoet de verrijkingstof.

07 Conclusie:

Gedurende acht sessies heb ik met E gewerkt.

Dit om antwoord te vinden op mijn onderzoeksvraag: het doel van het onderzoek.:

Kan ik het rekenwerk voor deze leerling meer uitdagend maken door de basisstof te compacten en verrijksstof aan te bieden?

Om deze vraag goed te kunnen evalueren heb ik mijn evaluaties van de sessies (bijlage 3) opnieuw bekeken .Ik heb een evaluerend gesprek gehad met E over hoe ze het werken met het compacten van de basisstof en het werken met verrijksstof ervaren heeft. Vindt ze meer uitdaging op school, waardoor ze zich ook prettiger voelt.

Met de ouders van E heb ik een gesprek gehad. Ik ben benieuwd of E anders over school spreekt. Ook ben ik benieuwd of ze thuis opgewekter is. Met de groepsleerkracht heb ik ook een gesprek gehad, waarbij de vraag was of zij verschil merkt aan E. Ook wil ik weten of het goed uitvoerbaar is in de klas en hoe mijn rol als remedial teacher en begeleider van E geweest is.

Het resultaat van deze gesprekken heb ik vastgelegd in de evaluatie van het handelingsplan (bijlage 2).

Mijn onderzoeksvraag heb ik uitgewerkt in deelvragen. Deze deelvragen wil ik beantwoorden. met behulp van mijn eigen ervaringen en de gevoerde gesprekken. Zo wil ik komen tot het antwoord op mijn onderzoeksvraag. Ook wil ik adviezen geven over hoe we verder kunnen gaan werken met E.

Hoe werkt het compacten in de praktijk op mijn school bij deze leerling?

Tijdens de sessies is gewerkt met de routeboekjes, ontwikkeld door het SLO . (Janson en Noteboom 2004) Hierin staat de basisstof aangegeven. Om de leerkracht, wiens eerste jaar het is op onze school, niet te veel te belasten heb ik er voor gekozen deze routeboekjes precies te volgen. Een andere mogelijkheid is om aan het begin van een leerstofblok de eindtoets te laten maken. Aan de hand van de resultaten doet een leerling mee aan de basisstof waarin nog fouten gemaakt worden. Dit vraagt echter meer werk van de groepsleerkracht om alles te plannen.

Aan het eind van de 8 sessies kan E de basisstof zelfstandig plannen met behulp van het routeboekje. Ze schrijft op haar lege weektaak welke basisstof ze moet maken en waaraan ze mee moet doen. Ik hoef haar hier niet meer bij te helpen. E geeft aan dat ze de basisstof goed te doen vindt. Soms is het wel eens gemakkelijk, maar ze hoeft er niet veel van te maken en is er dan snel mee klaar. De zogenaamde "Projecttaken" uit de methode (Huitema,

e.a.2001) doet E met de rest van de groep. Hierin komen de onderdelen meten,,tijd en geld meer aan bod. Dit is lastiger voor E. Ze doet goed mee met deze lessen.

De groepsleerkracht geeft aan dat E goed om kan gaan met het werken met de basisstof vanuit het routeboekje.

Samengevat kan gesteld worden dat het werken met de routeboekjes goed werkt voor E..

Hoe werkt het werken met verrijkingsstof in de praktijk op mijn school bij deze leerling?

Naast de basisstof werkt E aan opdrachten uit de methode Kien voor groep 6 (Van Berkel en anderen 2004). In eerste instantie hebben we samen de opdrachten per dag gepland op de lege weektaak. Later mocht E het zelf inplannen;afhankelijk van de hoeveelheid basisstof van die dag. Op de dag van de "Projecttaak"werkt E aan puzzels op de site "Rekenweb" (www.rekenweb.nl). Op haar lege weektaak schrijft E hoe het werk is gemaakt en wat ze er van gevonden heeft. Over het algemeen kan E de verrijkingsstof goed maken. Wel is de uitleg tijdens de RT belangrijk. Ook tussendoor is even extra uitleg soms nodig. Meestal maakt E de verrijkingsstof netjes. Ze geeft aan het prettig te vinden. Ze houdt van moeilijk werk. Wanneer werk te gemakkelijk is of juist te moeilijk vindt ze het niet leuk. Steeds is benadrukt dat het geen probleem is wanneer E iets niet snapt. De bedoeling is dat ze naar oplossingen gaat zoeken. Zo kan ze hulp vragen aan de leerkracht of aan de RT-er. Ze kan in het Tipboek kijken. Ze kan terugdenken aan eerder gebruikte oplossingsmethodes. In eerste instantie vond E het lastig om aan werk te werken wat ze te moeilijk vindt. Later gaat ze in de groep meer hulp vragen. Ook bespreekt ze het werk thuis met haar ouders. Zij geven vaak suggesties, waardoor E weer verder kan.

Bij E is het wel belangrijk afspraken over de verrijkingsstof te maken. Alle besproken verrijkingsstof moet gemaakt worden. Wanneer iets te moeilijk is, moet ze op zoek gaan naar een oplossing/hulp. Het wordt niet geaccepteerd dat E werk niet af heeft, tenzij de leerkracht dit op de lege weektaak aangeeft.

Kunnen de leerling en de leerkracht voldoende aan de slag binnen de groep?

Zowel de leerling als de leerkracht geven aan dat de hoeveelheid werk voldoende is. E heeft weinig tijd voor andere zaken over. Iets wat ze niet gewend is en waar ze volgens de ouders even aan moet wennen. De groepsleerkracht is blij dat E door de RT-er begeleid wordt en geeft aan dat het lastig is dit zelf in de groep erbij te moeten doen. Zelf heb ik het gevoel dat wanneer de groepsleerkracht meer ervaring op onze school heeft, dit makkelijker zal gaan. De organisatie binnen de groep vergt dan minder inspanning van de leerkracht. Er blijft tijd over voor de begeleiding van leerlingen.

De groepsleerkracht vindt het niet altijd makkelijk E te helpen bij een vraag. De verrijkingsstof is pittig en vraagt vaak enige voorbereiding. Doordat de verrijkingsstof door de RT-er aangeboden wordt, is de groepsleerkracht niet op de hoogte van de inhoud van de verrijkingsstof.

Ook hier is het belangrijk duidelijke afspraken met E te maken. Al het werk wordt gemaakt. E kijkt het na met behulp van het nakijkboek en legt het elke dag op de kast. Ook schrijft ze op haar lege weektaak hoe het werk gegaan is en wat ze er van vond. Zo houdt de leerkracht zicht op wat E doet en geeft het informatie over de moeilijkheid van het werk en hoe E zaken aanpakt.

E gaat beter om met werk dat ze moeilijk vindt. Ze vraagt meer hulp en bespreekt het met haar ouders.

Wat is het effect van deze manier van werken op het welbevinden van deze leerling?

Zowel de leerkracht als de ouders geven aan dat ze positieve veranderingen zien bij E sinds ze werkt met de verrijkingsstof. Ze is op school vrolijker. Thuis is E opgewekter en opener. Ze klaagt niet meer over het werk, omdat ze meer uitgedaagd wordt. Ze spreekt meer af met andere kinderen. Het hoogbegaafd zijn is bij meer kinderen bekend en E begint het een plekje te geven. Ze ziet het nu meer als kans.

De sessies tijdens de RT vindt E prettig. Ze geeft de school nu een 8 als punt. Vorig jaar was dit een 7

Samengevat kan ik vaststellen dat het werken met het compacten van de basisstof en het werken met verrijkingsstof meer uitdaging biedt aan E. Ik kan mijn onderzoeksvraag positief beantwoorden.

E heeft meer uitdaging op school. Het heeft een positief effect op haar welbevinden. Zowel op school als thuis wordt een verbetering vastgesteld in de stemming van E. Ze klaagt niet meer over het werk.

Wel is het belangrijk aandacht te blijven besteden aan het leren leren. Het kost E moeite om te gaan met werk dat moeilijk voor haar. Ze heeft de neiging het werk op te geven en niet af te maken. Dit past bij het profiel van het succesvolle hoogbegaafde kind."

E kan hierbij geholpen worden door steeds te benaderen dat het niet erg is fouten te maken , of iets niet te weten. Steeds wordt met E besproken welke oplossingen ze kan zoeken wanneer iets niet lukt. E gaat hier steeds beter mee om.

Ook het stellen van eisen aan E is belangrijk om haar moeilijk werk af te laten maken. Ik maak regelmatig de vergelijking met kinderen die moeite hebben met rekenen. Ook zij moeten hun werk afmaken en er moeite voor doen. Van E wordt hetzelfde verwacht.

Gedurende schooljaar 2009/2010 blijf ik E op dezelfde wijze begeleiden. Wel wordt het handelingsplan op een aantal punten aangepast.

Dit is op de volgende punten:

E gaat ook met taal werken met het compacten van de basisstof en verrijkingsstof.

Dit heeft ze een tijd geleden al eens aangegeven, maar toen is met haar afgesproken ons tot het eind van het onderzoek te beperken tot het rekenen.

Bij taal gaat ze niet werken met de routeboekjes, maar maakt E aan het begin van een leerstofblok de eindtoets van dit blok. Aan de hand van het resultaat wordt bekeken wat E meedoet en wat ze over mag slaan. In elke blok uit de methode Taal Actief (De Boer e.a.2003) staat twee keer een verhaal. Dit wordt gelezen en besproken. E doet hier steeds aan mee. Ook de stelopdrachten uit de methode maakt ze mee. Als verrijkingsstof wordt gewerkt met het boekje Slimme Taal: Kinderliteratuur groep 6 (Projectgroep Slimme Taal 2004). In dit boekje krijgt E te maken met verschillende aspecten van een boek, zoals genre, tekstmoeilijkheid, spanning. E leert over deze aspecten en gaat er mee aan de slag door zelf te gaan schrijven volgens een bepaalde opdracht.

Ook krijgt E een opdracht bij het thema wat bij de lessen wereldoriëntatie aan de orde is. E stelt zichzelf vragen over een bepaald onderwerp. Ze gaat op zoek naar de antwoorden op deze vragen. Deze antwoorden verwerkt ze op een vooraf afgesproken manier. Dit kan een werkstuk zijn, een muurkrant, een kunstwerk.

E is al bezig aan de eerste opdracht. In de week van 17 mei 2010 wordt in de groep aandacht besteed aan Annie M.G. Schmidt. E is een biografie aan het maken over deze schrijfster. Dit verwerkt ze in een muurkrant. Ook maakt ze een tijdlijn met de belangrijkste gebeurtenissen over het leven van Annie M.G. Schmidt.

Deze opdrachten maakt ze samen met een ander meisje uit haar klas. Er is voor gekozen haar samen met iemand te laten werken, zodat E niet altijd alleen hoeft te werken. De opdrachten bij wereldoriëntatie maakt E steeds met een andere leerling.

De ouders van E zijn zich voor volgend schooljaar aan het oriënteren op de nieuwe "Leonardoschool" die in Breda gaat starten. Niet omdat ze ontevreden zijn over het onderwijs dat nu geboden wordt, maar omdat E nu vaak alleen werkt in de groep en het voor haar lastig is met anderen samen te kunnen werken. Ik hoop dat de opdrachten bij wereldoriëntatie haar meer mogelijkheden geven om samen te werken met andere kinderen en hier plezier aan te beleven.

08 Discussie en reflectie:

Bij de keuze van onderwerp voor het meesterstuk heb ik het compacten van de basisstof en het werken met verrijkingsstof met een hoogbegaafde leerling gekozen. Bij E, de leerling waarmee ik werk, is hoogbegaafdheid vastgesteld en het blijkt nodig om hier op school iets mee te doen. Dit deed me beseffen dat ik weinig kennis en ervaring heb in het werken met de betere leerling. Bij hoogbegaafde leerlingen had ik snel het idee dat het een soort professoren waren die vaak sociaal niet sterk zijn. Voor mij reden om hiermee aan de slag te gaan en mijn kennis te vergroten.

Het compacten en verrijken sprak me aan om een aantal redenen. De leerling wordt niet helemaal los gelaten en werkt niet helemaal buiten de groep om. Belangrijke punten van de basisstof doet een leerling mee, maar maakt minder oefenstof. De leerling blijft in de eigen groep en met leeftijdsgenoten. Versnelling van een leerling blijkt bij een hoogbegaafde leerling vaak een tijdelijke oplossing. Ook dan wordt de basisstof snel beheerst en treedt verveling op. De leerling krijgt binnen de groep verrijkingsstof aangeboden, voor meer uitdaging. De school biedt de zorg voor de leerling binnen de groep, wat aansluit bij het idee van Passend Onderwijs.

De keuze voor compacten en verrijken is gemaakt. Op school bleken de routeboekjes voor het compacten van de rekenles (Jonson 2004) reeds aanwezig te zijn. Ook het verrijkingsmateriaal bleek aanwezig te zijn.

Ik kon aan de slag om te kijken of het compacten en verrijken een meerwaarde heeft voor deze leerling.

In haar boek houdt Kieboom (2007) een pleidooi voor het recht van het hebben van moeilijk werk voor hoogbegaafde kinderen. Alleen zo kunnen ze komen tot leren leren.

Ook andere auteurs halen dit punt aan. Er mogen en moeten eisen aan het kind gesteld worden. Veel hoogbegaafde kinderen zijn niet gewend dat iets moeilijk voor ze is. Dit is vaak een nieuwe ervaring voor ze en ze geven dan het werk vaak op. Het kind moet geleerd worden hier mee om te gaan. Door bij lastig werk toch oplossingen te zoeken, komen deze kinderen verder. Dit punt leek mij belangrijk bij de begeleiding van E. en kreeg een belangrijk accent bij het opstellen van het handelingsplan en de uitvoering van de sessies. Bij dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van bronnentriangulatie. Ik heb gebruik gemaakt van de handelingsaanbevelingen van de onderzoekster van Edux, de literatuur, mijn eigen ervaringen en de gesprekken met E, de ouders van E en de groepsleerkracht. Ook heb ik binnen mijn samenwerkingsverband aan de diverse intern begeleiders gevraagd naar ervaringen op het gebied van compacten en verrijken.

Onze school maakt deel uit van het Samenwerkingsverband Etten-Leur, Zundert (SWEZ). Op andere scholen is het compacten en verrijken wel bekend. Ook de materialen van het SLO zijn aanwezig of bekend, maar er is nog weinig systeem te vinden in de wijze waarop er

met compacten en verrijken gewerkt wordt. Het is vaak nog wat vrijblijvend voor kinderen. Er zijn geen vaste afspraken met de kinderen. . Er worden weinig eisen aan de kinderen gesteld. Het accent ligt minder op het leren leren.

Om te bepalen hoe aan de slag te gaan met E heb ik gebruik gemaakt van handelingsgerichte proces diagnostiek , zoals dit bij diverse modules in de opleiding tot remedial teacher gebruikt wordt. Voor mij is het grote voordeel van deze manier van onderzoeken dat er sterk wordt gekeken wordt naar wat een kind wel kan. Welke kansen heeft een kind. Naast de leerling worden ook de ouders en de leerkracht bij het onderzoek betrokken. Bij E was snel duidelijk dat haar sterke kant het rekenen is. Ook is dit één van de onderwerpen waar ze mee aan de slag wilde gaan. Reden om als verrijkingsstof het rekenen te kiezen.

Met behulp van de adviezen uit het onderzoeksrapport van Edux, het geleerde uit de literatuur en de conclusies uit het eigen onderzoek heb ik een handelingsplan opgesteld en ben E gaan begeleiden. Het resultaat van deze begeleiding wordt door iedereen als positief ervaren.

Bij het onderzoek heb ik bewust er voor gekozen de leerkracht te ontlasten. Deels omdat ik eerst zelf wilde leren over het compacten en verrijken; deels omdat de leerkracht nog niet zo lang op onze school werkt en zij nog moet wennen aan alle nieuwe dingen. Bij een volgende keer vind ik het belangrijk dat de leerkracht meer betrokken is. Deze heeft namelijk het meest te maken met de leerling en het is daardoor zinvol dat de leerkracht goed op de hoogte is van de afspraken en de verrijkingsstof die aangeboden is. De leerkracht kan de leerling meteen aanspreken wanneer iets niet in orde is. Ook kan de leerkracht direct hulp bieden wanneer iets niet gesnapt wordt. De leerkracht kan het best beoordelen hoe een leerling zijn best heeft gedaan om een taak te maken en hierop inspelen.

Ook op het gebied van de beoordeling van de verrijkingsstof moet nog gewerkt worden. Op het rapport van E is aangegeven dat ze met verrijkingsstof werkt. Het punt op haar rapport voor rekenen is gebaseerd op de toetsen van de basisstof. Naar mijn mening moet er een apart punt komen voor de verrijkingsstof. Zo weet de leerling dat de verrijkingsstof serieus genomen wordt.

Voor mij is het werken met het compacten en verrijken een goede manier om kinderen die meer aankunnen meer uitdaging te bieden.. In de toekomst kan deze manier van werken voor meer kinderen gebruikt worden.

Bij kinderen, zoals E is de hoogbegaafdheid duidelijk. E laat zien dat ze meer aankan. Bij een aantal typen hoogbegaafde leerlingen, zoals onderpresteerders, is dit lastiger vast te stellen en uit te voeren. De school mist nu nog een goed signaleringssysteem. Deze bestaan wel en in de nabije toekomst hoop ik een goed signaleringsinstrument te gaan gebruiken op onze school. Vroege signalering (vaak in groep 1) is daarbij belangrijk . Signalering vindt

dan plaats voordat kinderen gaan “onderduiken” en hun capaciteiten niet meer laten zien. Ook heb ik geleerd dat het belangrijk is goed naar de signalen van ouders te luisteren. Over het algemeen kennen zij hun kind het best en laat het kind thuis tekens zien die kunnen duiden op hoogbegaafdheid. Het invullen van een signaleringslijst en eventueel een capaciteitenonderzoek kan meer duidelijkheid geven.

Met de resultaten van mijn onderzoek kan de school het volgende doen.

Het compacten en verrijken kan ingezet worden voor meerdere individuele leerlingen van wie is vastgesteld dat ze meer aankunnen. Het uitleggen van de verrijkingsstof is echter behoorlijk tijdrovend. Wanneer dit buiten de klas gaat gebeuren, lijkt het me het meest praktisch een groep kinderen te maken die tegelijkertijd uitleg krijgen. Bijkomend voordeel is dat kinderen bij het maken van de verrijkingsstof samen kunnen werken en zo elkaar kunnen helpen en van elkaar kunnen leren.

Persoonlijk voel ik meer voor het schoolbreed compacten en verrijken. Dit bijvoorbeeld bij alle kinderen die bij een bepaald vak bij het leerlingvolgsysteem een A-score, of A+-score halen.

In de groep maken deze kinderen minder basisstof en werken vervolgens aan verrijkingsstof. Dit staat ingepland op de weektaak. Hierbij moet opgemerkt worden dat de verrijkingsstof voor begaafde kinderen en hoogbegaafde kinderen wezenlijk anders moet zijn.

Hoogbegaafde kinderen houden van complexere verrijkingsstof, waarbij ze creatief te werk kunnen gaan. Herhaling is minder nodig omdat ze erg snel leren.

Het schoolbreed compacten en verrijken lijkt mij een goede manier om meer uitdaging te bieden aan kinderen die meer aankunnen. Ze werken binnen de eigen groep, kunnen samenwerken en vinden meer uitdaging op school. De school kan er voor kiezen dit in eerste instantie voor één vak te gaan uitvoeren. De ervaringen van alle betrokkenen kunnen gebruikt worden om een goede basis voor het compacten en verrijken te krijgen. Wat werkt wel, wat werkt niet? Welke kennis, materialen missen we op onze school? Welke competenties heeft een leerkracht nodig en hoe zorgen we daar voor?

Vanuit deze basis kan het compacten en verrijken voor meerdere vakgebieden ingezet worden.

09: Samenvatting:

Dit onderzoek gaat over de begeleiding van een leerling in groep 6 die hoogbegaafd is. Het onderwijs op onze school bood te weinig uitdaging voor haar, ondanks het feit dat ze al een al een jaar versneld is.

De keuze is gemaakt om haar in haar eigen klas te gaan begeleiden met behulp van de remedial teacher door middel van het compacten van de basisstof. Dit houdt in dat de leerling minder van de oefenstof maakt. Er is een selectie van wat de leerling wel en niet maakt. De tijd die de leerling overhoudt, wordt gebruikt om te werken aan verrijkingstof. Maar wat betekent nu hoogbegaafdheid? Wanneer is een kind hoogbegaafd? Wat voor gevolgen heeft dit voor een kind en wat vraagt het van de school? Door middel van studie in de literatuur heb ik antwoord gekregen op deze vragen. Hoogbegaafdheid is meer dan een IQ van 135 of hoger. Omgevingsfactoren, persoonlijkheidsfactoren, levenservaring, bepalen of iemand tot hoogbegaafde prestaties kan komen. Hoogbegaafde mensen hebben een andere manier van leren. Ze doorzien zaken sneller en hebben minder oefening nodig. Geleerde kennis kunnen ze vertalen en toepassen in andere situaties. Voor de omgeving is het niet altijd makkelijk hoogbegaafde mensen te begrijpen en goed te begeleiden. Zeker omdat niet elk hoogbegaafd persoon zich op dezelfde wijze ontwikkelt. Er zijn zes hoofdtypen te onderscheiden, met eigen leer –en persoonlijkheidskenmerken.

Met deze informatie ben ik aan de slag gegaan met de betreffende leerling. Ik ben door middel van de handelingsgerichte procesdiagnostiek tot het opstellen van een handelingsplan gekomen. Hierin wordt de basisstof van groep 6 op het gebied van rekenen compact aangeboden. Daarbij werkt ze aan verrijkingstof met meer uitdagende rekenopdrachten.

Doel was om te onderzoeken of deze manier van werken meer uitdaging zou geven aan de leerling.

Na 8 sessies kan geconcludeerd worden, dat voor deze leerling het compacten en verrijken meer uitdaging biedt. De leerkracht en de ouders geven aan dat de leerling zich prettiger voelt, zowel thuis als op school.

In het hoofdstuk discussie en reflectie geef ik aan dat het compacten en verrijken ook voor andere leerlingen goed te gebruiken is. Dit kan individueel gebeuren, maar ook schoolbreed. Als gevolg van dit onderzoek ga ik op school op zoek naar een goed instrument om hoogbegaafde kinderen beter te kunnen signaleren.

08: Literatuur:

Bronkhorst E& Doornekamp G& Drent S (1999) *Een slimme aanpak voor slimme leerlingen Op zoek naar praktijkvoorbeelden*. Enschede:SLO

Drent S & Gerven van E (2009) *Professioneel omgaan met hoogbegaafde kinderen in het basisonderwijs* . Assen:Van Gorcum

Harinck F.(2007)*Basisprincipes praktijkonderzoek*.Antwerpen/Apeldoorn:Garant

Jonson D& Noteboom A (2004) *Compacten en verrijken van de rekenles voor (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs* Enschede:S.L.O.

Kieboom T(2007) *Hoogbegaafd: Als je kind geen Einstein is*. Tielt:Lannoo

Koning L(2009) Het moet anders met hoogbegaafden *Praxis oktober 2009*,pagina 5-9.

Leersaam (2009) *Schoolgids basisschool deToverlaars* Etten-Leur: Eigen uitgave.

Gebruikte materialen/methodes:

Berkel van, Beusekom van,Boersma, Foudraine,Gool van,Houtert, Janssen,Munsterman,Pijl van der, Veltman (2004) *Kien groep 6* 's-Hertogenbosch: Malmberg

Huitema Klis van der,Timmermans en Erich (2001) *De wereld in getallen deel A en B groep 6* 's-Hertogenbosch: Malmberg

Boer de Braat,Gelder van,Geus de,Haan de,Haan de,Janssen,Josso,Kalkhoven,Manders (2003) *Taal Actief* 's-Hertogenbosch: Malmberg

Projectgroep Slimme Taal (2004) *Slimme Taal: Kinderliteratuur groep 6* Enschede: S.L.O.

www.rekenweb.nl

Bijlage 1:

ONDERZOEKSVERSLAG EN TOELICHTING

Intakefase:

Zakelijke gegevens	
Naam leerling:	E.
Geboortedatum:	11-02-01
Groep:	6
Groepsverloop:	1,2/2*,3*/4,5,6.
Didactische Leeftijd:	25 (groepsniveau is 35)
School:	o.b.s. De Toverlaars
Plaats:	Etten-Leur
Datum van onderzoek:	Januari 2010.
Reden van aanmelding:	Na onderzoek is hoogbegaafdheid vastgesteld. Hoe hier verder op school mee om te gaan?

Hulpvraag.	
Vanuit school:	Hoe lukt het de school E meer uitdagend werk aan te bieden binnen de groep, zodat ze het school weer prettig vindt?
Vanuit de ouders:	Hoe kan E. meer uitdaging vinden op school? Hoe kunnen we haar helpen om te gaan met haar hoogbegaafdheid?
Vanuit de leerling:	Geef me werk wat ik moeilijk vind? Dat vind ik leuker.

Anamnese	
Ontwikkeling van de leerling.	E is in 2001 geboren. Haar ontwikkeling is steeds vlot verlopen. Zo beschikte ze al vroeg over een grote woordenschat en had vaak een snel inzicht. Haar ontwikkeling liep voor op leeftijdsgenoten. E kon als jong kind eenkennig zijn. Ze kan een duidelijke voorkeur naar anderen toe hebben. E is gevoelig voor sfeer en

	stemmingen. Ze heeft een brede interesse voor natuur, muziek, knutselen, bouwen en spellen. E zit op rugby en speelt sinds kort trompet. Ze houdt van uitdagingen, is leergierig. De moeder van E is ook hoogbegaafd en herkent veel kenmerken van E in zichzelf.
--	---

Gezinsstructuur	Het gezin van E bestaat uit vader, moeder en drie kinderen. E is de jongste. Ze heeft een oudere broer en zus die beiden op de middelbare school zitten. De moeder van E is ook hoogbegaafd.
School schoolloopbaan, evt. eerder onderzoek 3. Actuele situatie: toetsgegevens en resultaten van lezen, niveau/achterstand, beschrijving van de problematiek, brede problematiek of beperking tot	E. zit sinds groep 1 op de Toverlaars. De school is gevestigd in een nieuwbouwwijk in Etten-Leur. De Toverlaars werkt met een eigen onderwijsconcept. Op deze school wordt gewerkt met twee tot drie niveaus in een groep. Dit kunnen jaargroepen zijn, zoals de combinatie groep 3,4. Instructie vindt plaats in kleine groepjes. Kinderen moeten ook zelfstandig kunnen werken. Dit gebeurt aan de hand van een dag –of weektaak. Naast de start van een schooljaar in augustus, kunnen kinderen ook met een schooljaar beginnen in januari. Er wordt gesproken over *groepen. Vanaf groep 7 zitten leerlingen alleen met leerlingen van hun eigen jaargroep en wordt er gewerkt met drie instructieniveaus. E zit momenteel in een combinatie van groep 5 en 6. E is in haar schoolloopbaan twee maal een half jaar versneld. Ze is in groep 2 in januari met de leerstof van groep 3 begonnen. Een jaar later is ze versneld naar groep 4 gegaan. E had geen moeite met de versnelling. Haar scores in het leerlingvolgsysteem zijn hoog. Tabel 4 laat dit zien.

	Toetsnaam Score. Rekenen en wiskunde E5 A Spelling E5 Start en vervolg 2 A Begrijpend lezen M5 A Avi 9 <i>Tabel 4</i> In groep 5 bleek dat de leerstof weer te gemakkelijk voor E was, waardoor ze ging vervelen. Vooral thuis uitte zich dit in somber teruggetrokken gedrag. Reden om haar aan te melden voor een capaciteitenonderzoek en onderzoek naar hoogbegaafdheid. Dit is in september 2009 door Edux uitgevoerd. De conclusie van dit onderzoek is het volgende. De totale intelligentie van E ligt op zeer begaafd niveau. Er is wel sprake van een disharmonisch profiel. Performaalscore laat E een hoge score zien (144), wat boven de grens van hoogbegaafd ligt. Verbaal behaalt E een score van 125 , wat betekent dat ze op talig gebied begaafd is. Het totale IQ wordt geschat op 141. E werkt in het onderzoek zeer gemotiveerd en gaat planmatig te werk. In het onderzoek laat E zien dat ze de neiging heeft zich aan te passen. Ook straalt ze soms onzekerheid uit en lijkt dan zelf niet verder te kunnen met datgene waar ze mee bezig is. De laatste toetsen uit het leerlingvolgsysteem zijn in tabel 5 verwerkt.
--	---

	Toetsnaam Score. Rekenen en wiskunde M6 A+ Spelling M6 Start en vervolg 2 B Begrijpend lezen M6 B Avi 9 <i>Tabel 5</i> Binnen de klas is weinig aan E te merken. Soms is aan haar lichaamshouding te zien dat ze weinig interesse heeft. Hangt op haar stoel. Kijkt om zich heen. De ouders geven aan dat ze vooral thuis merken dat E niet lekker in haar vel zit.
--	--

Voorlopige conclusie.	E is hoogbegaafd. Vooral haar ruimtelijk-inzichtelijke kant is sterk ontwikkeld. Op rekenvaardigheden scoort ze hoog. E wil niet te veel opvallen en past zich soms aan. Wanneer E onzeker is, kan dit haar belemmeren. E is leergierig en houdt van uitdagingen. Ze werkt gemotiveerd.
------------------------------	---

Strategiefase:

Wat zou er aan de hand kunnen zijn?
E is hoogbegaafd en krijgt te weinig uitdaging op school. Ze maakt alle leerstof mee en heeft dan weinig zin om extra leerstof te maken.

E heeft er mogelijk moeite mee met het feit dat ze hoogbegaafd is. Ze heeft het nog geen plekje gegeven.

Wanneer we zo verder gaan, is de kans groot dat E zich ongelukkig gaat voelen en het plezier in school verliest. Ook leert ze niet met moeilijk werk om te gaan, zodat ze later in het middelbaar onderwijs problemen kan krijgen met zaken waar ze echt moeite voor moet doen.

Probleemanalyse(	Beschermende factoren	Remmende factoren
Leerling	• Zeer hoge intelligentie. • Leergierig. • Houdt van uitdagingen.	• Neiging tot aanpassen. • Wil niet te veel opvallen. • Soms onzeker.
School	• Onderwijs in kleine groepen binnen de klas. • Zelfstandig werken goed ontwikkeld. • Mogelijkheid tot begeleiding van E	• Weinig ervaring met het werken met hoogbegaafde kinderen. • Groepsleerkracht nieuw op school en moet aan veel dingen wennen.
Gezin	• Moeder ook hoogbegaafd. Herkent problemen. • Er is oog een aandacht voor E.	

Probleemclustering	
Leerontwikkeling	Deze is bijzonder goed bij alle vakken. De basisstof biedt E onvoldoende uitdaging.
Cognitieve en functieontwikkeling	E heeft de diagnose hoogbegaafdheid gekregen. Ze is al een jaar versneld, maar dit is onvoldoende gebleken om haar voldoende uitdaging binnen de leerstof te geven. E verveelt zich.
Sociaal-emotionele ontwikkeling	E heeft er last van dat er op school te weinig uitdaging is. Dit is vooral thuis merkbaar. Ze trekt zich terug of wordt humeurig.

	Uit het onderzoek blijkt dat E de neiging heeft zich aan te passen aan de rest van de groep. Wanneer ze onzeker is, denkt ze snel dat ze het niet weet.
--	--

Samenvattende conclusie	Doordat E hoogbegaafd is ,vindt ze onvoldoende uitdaging in de leerstof op school. Ze wil dit wel graag. Ze houdt van moeilijke leerstof. E heeft de neiging zich aan te passen aan de rest van de groep. Ze wil niet opvallen. Onzekerheid kan E belemmeren om tot de goede prestatie te komen. Er is besloten dat E niet meer versneld wordt binnen de school. Ook kiezen de ouders er voor haar op deze school te laten. De oplossing moet binnen de school gezocht worden.
---------------------------------------	---

Onderzoekfase:

Hypothesen/ Onderzoeksvragen			
	Hypothesen/ Onderzoeksvragen E is in te delen bij een van de zes typen van hoogbegaafden. E is bereid aan de slag te gaan met het compacten en verrijken	Te toetsen door middel van. Observaties en gesprekken met E, leerkracht en ouders. Een gesprek met E en haar ouders.	Conditie voor Aannemen/verwerpen De gesprekken en observaties laten een duidelijk beeld van één van de typen zien. Zowel E als haar ouders geven aan dat E mee wil werken.

	E kan, binnen de basisstof, op het niveau van groep zes blijven werken.	Cito Rekenen E6. Bij A-score verder toetsen.	Aanname bij een B,C,D of E-score op deze toets.
	De school wil E begeleiden met behulp van verrijkingstof.	Een gesprek tussen de intern begeleider en de groepsleerkracht.	Er wordt een plan voor de begeleiding van E opgesteld.

Onderzoek	Ik begin met een kort gesprekje met E. Ik leg haar uit dat ik met haar wil gaan werken. Ook wil ik met haar op zoek gaan naar dingen die ze leuk vindt om te leren. Daarom krijgt ze een huiswerkopdracht. Ze moet samen met haar ouders eens bespreken waarover ze graag nieuwe dingen wil leren. De volgende keer vraag ik aan E of ze uit kan leggen hoe het komt dat ik met haar ga werken, want ze kan toch alles al goed. E geeft aan dat ze hoogbegaafd is. Ze legt me uit dat je dan dingen snel snapt. Wanneer ik vraag hoe ze dat vindt, haalt ze haar schouders op. Ze legt het verder niet uit. Ik maak een vergelijking met hardlopen. De sport die ik zelf beoefen. Ik loop iets sneller dan de meeste mensen van mijn loopgroep. Dat is leuk, want ik merk dat ik het best goed kan. Het is ook wel eens niet leuk, want ik loop vaak alleen. Wanneer ik met de rest van de groep mee doe, is het wel gezelliger, maar ik heb niet echt een tevreden gevoel. Ik heb niet het gevoel dat ik mijn best gedaan heb. E heeft haar huiswerkopdracht gedaan. Ze heeft een briefje bij zich, waarop de volgende woorden geschreven staan: Rugby, Trompet, Talen, Koken, Knutselen, Rekenen, Bouwen, Spelletjes, Puzzels, Dieren. E geeft in het gesprek aan moeilijk werk leuk te vinden. Wanneer ik kort uitleg wat we ongeveer gaan doen, lijkt dit haar leuk.
------------------	--

	Is de basisstof voor rekenen geschikt voor E. Is deze niet te gemakkelijk en moet ze met moeilijkere basisstof werken. Op de toetsen uit het leerlingvolgsysteem behaalt ze steeds een A-score bij rekenen. Ik wil haar doortoetsen tot B-niveau of lager. E maakt zelfstandig de toets van Cito Rekenen E6. E behaalt een ruwe score van $97 - 23 = 74$ goed. Dit is een schaalscore van 93 , wat een B-score is. De opgaven op het gebied van getallen en bewerken leveren weinig problemen op. De meeste fouten zijn op het gebied van meten, tijd en geld. Omdat ze bij deze toets een B-score heeft gehaald, wordt ze niet meer doorgetoetst. De ouders van E geven aan dat ze nog moeite heeft met de hoogbegaafdheid. Ze wil er in eerste instantie niet over praten. Later doet ze dit wel. Andere kinderen mogen niet weten dat ze hoogbegaafd is. Ze wil er niet met de kinderen over spreken. Ze vindt het wel fijn dat ze moeilijker werk gaat krijgen. Ze heeft er zin in en wil graag meewerken. De moeder van E is ook hoogbegaafd en ze geeft aan dat ze hoopt dat haar dochter er minder mee problemen mee zal hebben als zijzelf. Zij is er zelf pas later achter gekomen. De leerkracht van E werkt nog maar kort op onze school. Ze omschrijft E als een gezellige,open leerling. Ze vindt dat E steeds goed haar best doet in de groep. Ze ziet aan haar lichaamshouding wel eens dat E niet erg geïnteresseerd is. Haar resultaten zijn goed. Ze wil graag meewerken om voor E een passender onderwijsaanbod te krijgen. Ze geeft tevens aan dat het voor haar al heel druk is. Afgesproken is dat er buiten de groep instructie geven wordt over het extra werk. Ik zal het extra werk opzoeken. E voert dit uit in de groep. De leerkracht zal het werk zonodig nog extra uitleggen en corrigeren. Na deze gesprekken en toets wil ik de hypothesen toetsen aan mijn
--	--

	bevindingen. Bij de hypothese <i>E is in te delen bij een van de zes typen van hoogbegaafden</i>” deel ik E in bij het type “Het succesvolle hoogbegaafde kind”. E behaalt goede resultaten en is leergierig. Ze wil graag moeilijk werk. Alles lukt haar. E kan het met de meeste kinderen goed vinden, al heeft ze wel haar voorkeuren. E kan onzeker zijn, wat blijkt uit het onderzoek van Edux. Dit kan haar prestaties beïnvloeden. Ook wil ze niet te veel opvallen en heeft ze de neiging zich aan de groep aan te passen. Ze wil niet dat andere kinderen weten dat ze hoogbegaafd is. Ze gaat moeilijkheden zo uit de weg en zoekt hier geen oplossingen voor. Dit sluit aan bij dit type kind. De hypothese: <i>“E is bereid aan de slag te gaan met het compacten en verrijken”</i>, wordt aangenomen. Zowel E , als haar ouders geven aan dat ze graag moeilijker werk wil. Ze heeft er zin in. De hypothese: <i>“E kan, binnen de basisstof, op het niveau van groep zes blijven werken”</i> wordt aangenomen. E behaalt een B-score op de toets Cito Rekenen E6. Hoewel ik het gevoel heb dat E zou kunnen starten met de leerstof van groep 7, laat ik haar toch met groep 6 meedoen. Ze kan op deze manier met haar groep mee blijven doen. Ze rekt samen met kinderen en moet met anderen over haar oplossingsstrategieën praten. Tevens is het door de verdeling van de diverse groepen op onze school over verschillende locaties niet mogelijk haar met kinderen van groep 7 mee te laten doen. De hypothese <i>“De school wil E begeleiden met behulp van verrijkingsstof”</i> wordt aangenomen. E kan zowel buiten als binnen de groep begeleid worden. De groepsleerkracht geeft wel aan dat ze het erg druk heeft met de dagelijkse gang van zaken in haar groep en op school, omdat ze nog maar kort op school is. Dit betekent dat een deel van de instructie buiten de groep plaats zal vinden.
--	--

--	--

Bijlage 2:

4: HANDELINGSPLAN		Datum: 02-02-10
Leerlinggegevens:		
Naam leerling:	E	Vakonderdeel: Rekenen
Geboortedatum:	11-02-01	Naam begeleider: Johan van Opstal
Groep:	6	Schooljaar: 2009/2010
Groepsverloop:	0,1,2/2*,3*/4,5,6.	Begindatum: 02-02-10.
Didactische leeftijd:	25	Einddatum: 12-04-10
Groepsleerkracht:	C	
Hulpvraag:		
• Hoe maken we het rekenonderwijs voor E meer uitdagend? • Hoe leert ze om te gaan met zaken die ze niet direct weet of kan? • Hoe lukt het E haar werk te plannen?		
Beginsituatie:		
E is een jaar versneld. Ze zit nu in groep zes. Ondanks deze versnelling verveelt E zich op school. Het werk is te eenvoudig voor haar. Na onderzoek bij Edux blijkt dat E hoogbegaafd is. Ze wil graag moeilijker werk, maar heeft ook de neiging zich aan te passen aan de rest van de groep. Ook kan ze bij onzekerheid het gevoel hebben dat het haar niet lukt. E geeft aan graag moeilijker werk bij rekenen te krijgen. E kan meedoen met de basisstof van groep zes.		
Doel:		
• E vindt uitdaging in de verrijkingsstof van rekenen. • E leert haar werk te plannen. • E leert hulp te vragen wanneer ze iets niet weet of kan.		
Tijd: 8 schoolweken. .		

Leerinhoud:**Didactisch:**

Het basisprogramma wordt verminderd door middel van het compacten.

Daarnaast werkt ze zelfstandig aan verrijkingsstof uit de methode Kien. Ze werkt twee weken aan een thema.

Per dag wordt bekeken welke basisstof E moet maken. Ze tekent dit aan in haar weektaak.

De verrijkingsstof wordt in eerste instantie met haar ingepland. Dit gebeurt op een aparte weektaak. In de tweede helft van het handelingsplan gaat ze dit zelfstandig doen.

E corrigeert het werk zelf en legt het elke dag op de kast voor controle van de groepsleerkracht.

Ook de aparte weektaak legt ze daarbij. Hierop geeft ze aan hoe het werk volgens haar gegaan is en hoe ze het ervaren heeft.

Pedagogisch:

Tijdens de sessies worden de afgelopen week en de komende week besproken.

Voor moeilijkheden wordt een oplossing gezocht. In eerste instantie worden oplossingsstrategieën naast elkaar gelegd, waaruit E kan kiezen.

E krijgt per week een taak en moet deze afmaken. Ook wanneer het werk te moeilijk voor haar is, moet ze hier een oplossing voor zoeken binnen de klas.

Wanneer dit niet gelukt is, wordt tijdens de RT gezocht naar de oplossing.

Tijdens de RT wordt regelmatig benadrukt dat E fouten mag maken. De fouten zijn de basis om op zoek te gaan naar nieuwe oplossingsstrategieën.

Regelmatig wordt met E besproken hoe ze omgaat met haar hoogbegaafdheid.

Methodiek:

Er wordt gewerkt met het routeboekje ontwikkeld door SLO geschreven bij de methode Wereld in Getallen groep 6.

De verrijkingsstof wordt gehaald uit de methode Kien groep 6.

E werkt aan de werkbladen. Ze gebruikt het Tipboek wanneer ze vastloopt.

Eén keer per week werkt E op de computer op de site "Rekenweb" waarbij ze een puzzel oplost.

Naast haar gewone weektaak krijgt E een lege weektaak.

Hierop vult ze per dag de basisstof en verrijkingsstof in die ze moet maken.

Ook beoordeelt E haar werk op deze weektaak. Ze geeft aan hoeveel fouten ze gemaakt heeft en hoe ze het werk ervaren heeft.

Organisatie:**Buiten de groep.**

E krijgt 1 keer per week 30 minuten individuele remedial teaching.

Tijdens de sessies worden de afgelopen week en de komende week besproken.

Regelmatig wordt met E besproken hoe ze omgaat met haar hoogbegaafdheid.

Binnen de groep.

E werkt zelfstandig aan haar werk.

Ze kan altijd hulp vragen aan de groepsleerkracht.

Deze is op de hoogte van het programma van E voor deze week.

De groepsleerkracht bekijkt en beoordeelt dagelijks het gemaakte werk van E.

Evaluatie: April10.

Remedial teacher:

De afgelopen acht sessies zijn over het algemeen goed verlopen. E was betrokken en pikte de instructies snel op. E gaat makkelijker met haar hoogbegaafdheid om. Kinderen uit haar groep weten dat ze hoogbegaafd is, maar ze spreekt er verder niet veel over.

Het compacten van de basisstof geeft geen problemen. E plant dit zelf in. De verrijkingsstof kan E meestal goed aan. Een aantal keer is de stof te moeilijk. Het lukt E dan niet de stof af te maken en ze kijkt het dan ook niet na. E gaat wel steeds meer hulp vragen. Ze geeft het niet zomaar op. E kan goed aangeven hoe ze het werk gemaakt heeft en wat ze er van vindt. In sessie acht heeft E haar werk niet nagekeken en is er niets op de weektaak ingevuld. In deze sessie zijn de afspraken nog eens nagelopen. Het is belangrijk dat de RT-er en de leerkracht zich goed aan de afspraken van het werk houden. E moet dit afmaken, ook als het moeilijk is. Het werk moet nagekeken zijn en elke dag op de kast gelegd worden.

Leerling:

Op haar weektaak vult E steeds in hoe het werk gemaakt is en hoe ze het gevonden heeft. Deze ingevulde weektaak wordt in de sessies besproken. Ook is er aan het eind van de acht sessies een gesprek met E. Dit alles kan als volgt worden samengevat.

E geeft de school nu een acht en dit vindt ze een goed punt. Vorig jaar kreeg de school een zeven. E vond in groep 5 een computerprogramma erg leuk, maar weet de naam niet meer.

E houdt van moeilijke werkjes. Er zit meer uitdaging in. Te gemakkelijk en te moeilijk werk vindt ze niet fijn. Bij te moeilijk werk weet ze niet altijd hoe het op te lossen. Ze heeft wel geleerd het aan de leerkracht of aan de RT-er te vragen. E kan goed met het compacten overweg. Ze heeft er geen moeite mee en heeft het werk meestal snel af. De verrijkingsstof vindt ze leuk, maar soms te makkelijk en soms te moeilijk. Ze geeft verder aan gewoon sommen maken ook leuk te vinden. E heeft naast haar werk niet veel tijd over. Ze is niet snel klaar met haar werk. E geeft aan het klokboekje in de klas saai te vinden, omdat ze al lang de klok kan lezen. Ik beloof haar dit aan de leerkracht te vertellen.

Groepsleerkracht:

De groepsleerkracht merkt verschil aan E met het begin van het schooljaar. Ze is nu vrolijker. Ze is wat lossere. Ze spreekt in de groep niet over haar hoogbegaafdheid.

Het compacten en verrijken past goed bij E. Ze plant het zelfstandig in.

De verrijkingsstof is pittig en voor de leerkracht is het soms lastig de juiste hulp te geven bij een vraag van E.

De leerkracht ziet een groei bij E in de omgang met het werk. Ze gaat steeds meer hulp vragen. Bij heel moeilijk werk geeft ze het nog wel eens op. Ze vergeet ook wel eens de verrijkingsstof aan het eind van de dag op de kast te leggen.

De leerkracht is blij met de begeleiding door de RT-er. Het is zwaar om als groepsleerkracht dit helemaal zelf uit te moeten zoeken. Begeleiding van de RT-er is wenselijk.

Ouders:

Na acht weken is er een evaluatiegesprek met de ouders.

De ouders merken dat E vrolijker is. Ze heeft een betere stemming en spreekt meer af met andere kinderen. Ze klaagt niet meer over het werk. Ze begint de positieve kanten van de hoogbegaafdheid in te zien. Het is ook een kans. Haar ouders merken dat E eerder hulp durft te vragen bij moeilijker werk. Ze spreken hier thuis over met haar.

De ouders staan positief tegenover het compacten en verrijken. Het werkt goed bij E. Ze vindt de begeleiding buiten de groep interessant. Ook is er een klik met de RT-er.

De ouders geven aan dat ze voldoende betrokken zijn bij dit handelingsplan en geven aan het prettig te vinden dat de school steeds het initiatief nam voor contact. In het verleden gaven zij steeds dingen aan.

De ouders zouden het prettig vinden wanneer E ook activiteiten met andere kinderen kan uitvoeren.

Vervolg: **Ja**

Bijlage 3: Uitvoeringsbladen sessie 1 tot en met 8.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	1
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	09-02-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Uitleg doel RT.
- Introductie nieuwe weektaak om extra werk in te plannen.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijkingstof: Kien groep 6 Thema: Redeneren: Doolhof. Opdracht 1 tot en met 3.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

Allereerst leg ik E het doel van de RT uit. Wat gaan we doen, wat is de reden dat we dit gaan doen. E is hier al van op de hoogte. Alles wordt nog eens samengevat.

De lege weektaak wordt bekeken. Hierop wordt de basisstof uit het Routeboekje en de verrijkingstof voor een week ingevuld. Tevens geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog.
Deze weektaak komt in een snelhechter.

Alles wordt voor de komende week ingepland. E doet dit zelfstandig met zonodig hulp.

De verrijkingstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

Evaluatie (resultaat, observatie, aandachtspunt/doel volgende sessie)

E kan goed verwoorden wat het doel van de begeleiding is. Ze krijgt moeilijker werk. Ze heeft er zin in. Ik heb met haar besproken dat ze zal merken dat ze niet alles meteen zal begrijpen. Dit is niet erg. E moet haar best doen om tot een goede oplossing te komen. Zelf geeft ze aan dat ze hulp aan de leerkracht kan vragen.

De weekplanning is samen ingevuld met behulp van het routeboekje en de verrijkingstof. Wel moet de planning aangepast worden. De maandag moet onder op de weekplanning komen. De RT is op dinsdag. Maandag is de laatste dag dat E werkt aan de verrijkingstof. Het routeboekje zag er onduidelijk uit voor E. Ik heb het gekoppeld aan de rekentaken in haar weektaak. Ze bekijkt wat in de groep gepland staat en kijkt vervolgens wat ze wel en niet hoeft te maken. Dit heeft E snel door.

De verrijkingstof is besproken. Daarbij is het Tipboek extra besproken. Hier kan E aanwijzingen in vinden wanneer ze iets niet begrijpt of wanneer ze iets fout heeft opgelost.

Afgesproken is dat E elke dag haar werk plus weektaak inlevert. Ze corrigeert haar werk zelf. De leerkracht ziet dan wat gemaakt is en kan het werk beoordelen. Zonodig kan ze E hulp

bieden bij onduidelijkheden.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	2
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	23-02-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijkingsstof: Kien groep 6 Thema: Redeneren: Doolhof. Opdracht 4 tot en met 6.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Samen bekijken we het routeboekje en vullen dit in op de lege weektaak.

De verrijkingsstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

De verrijkingsstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijkingsstof Redeneren/Doolhoven.

Opdracht 4: Ontwerp zelf een doolhof.

Opdracht 5: Werken met richtingpijlen.

Opdracht 6: Een tegelplein met dobbelsteenstippen.

Evaluatie

E heeft haar spulletjes van de afgelopen week bij zich.

Ze heeft bijna al het werk afgekregen. Eén opdracht is half af. Dit is opdracht drie, waarbij ze zelf drie doolhoven moet ontwerpen op een rooster. Ze heeft er één af. Ze geeft aan dat ze dit met de leerkracht besproken heeft. In haar werkblad is dit ook aangegeven.

E heeft het werk goed gemaakt.

Ze geeft aan het een leuke opdracht te vinden. Het was niet heel erg moeilijk, maar ook niet te gemakkelijk. Er hoeft niets meer nabesproken te worden.

Op dinsdag heeft E aan de computer gewerkt.

De basisstof voor de nieuwe week wordt op de aangepaste weektaak ingevuld. Nog niet altijd is het duidelijk. Samen bekijken we welke stof er op haar gewone weektaak staat voor die dag en welke ze daarvan in het routeboekje moet maken. Na een paar keer heeft E het door en vult ze het zelf in.

Bij de verrijkingsstof zijn de opdrachten 4,5,en 6 besproken.

Opdracht 6 is niet meteen duidelijk. Hier staat de T van Tipboek bij. Wanneer E dit gelezen heeft, begrijpt ze het.

Omdat de hoeveelheid opdrachten niet groot is, wordt overlegt over extra opdrachten. E wil dit wel. Van het blok thema's pakken we het thema Feest.

De opdrachten 1 en 2 worden besproken. Bij 1 moet E de prijs van een slinger berekenen per meter en bekijken welke het goedkoopst is. Ook moet ze berekenen hoeveel meter ze nodig heeft voor een huiskamer.

Bij opdracht twee tekent ze patronen van slingers verder in en ontwerpt ook een patroon. E geeft aan de opdrachten te begrijpen.

Tot slot is er nog een kort gesprek over de vakantie en de verjaardag van de vader van E. Deze is bijna jarig.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	3
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	01-03-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijksstof: Kien groep 6 Thema: Thema's Feest Opdracht 3 tot en met 7.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze probeert dit zelfstandig in te vullen op haar weektaak.

De verrijksstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

De verrijksstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijksstof Thema's Feest :

Opdracht 3: Bereken de prijzen bij het zwembad. Lees de tabel.

Opdracht 4: Bereken de prijzen bij het bowlen. Lees de tabel.

Opdracht 5: Werken met de tv gids. Een programma van een uur samenstellen voor een opname.

Opdracht 6: Chips. Welke zakken zijn het goedkoopst.

Opdracht 7: Toastjes versieren. Op hoeveel manieren kun je een toastje besmeren met bepaalde salades en spulletjes.

Opdracht 8: Wat is goedkoper; siroop of cola.

Evaluatie

E heeft haar spulletjes van de afgelopen week bij zich.

Ze heeft het werk niet af. Het is niet gecorrigeerd en er staan veel fouten in. Op de weektaak heeft ze niets opgeschreven en ook de leerkracht heeft niets genoteerd. E geeft aan dat ze op donderdag naar een museum zijn geweest en dat op vrijdag een kind een erg lange spreekbeurt heeft gehouden.

Ik heb met E afgesproken dat het mogelijk is dat het werk te veel is. Ik vind het niet goed wanneer ze zelfstandig zaken laat zitten. Dit moet steeds in overleg met de leerkracht. Ze hoeft tenslotte van de basisstof minder te maken.

Ook geef ik aan dat het werk nagekeken moet zijn en dat E op haar weektaak aan moet geven hoe het werk gegaan is. Dit helpt mij om te bepalen of het werk niet te veel of te

weinig, te moeilijk of te makkelijk is. E zegt dat ze het begrijpt.
E heeft in opdracht 1 alles fout. E geeft aan dat ze het niet zo goed begrijpt. Samen bekijken we naar mogelijke oplossingen, (Tipboek lezen, hulp vragen). De eerste opgave leg ik uit en E rekent het correct uit. De andere twee maakt ze zelfstandig en zo kan ze de opdracht correct maken. Samen kijken we het na.

De basisstof plant E zelfstandig in op haar weektaak Dit doet ze correct.
Daarna bekijken we de extra leerstof. Opdracht 6 vindt ze lastig. Ze weet niet hoe hier aan te beginnen. Samen bekijken we het Tipboek. De opdracht blijft onduidelijk.
Ik maak een vergelijkbare opdracht voor haar. Ze moet kijken wat het goedkoopst is op een kinderfeestje. Een grote zak met daarin kleine zakjes chips of een gewone zak chips.
Samen berekenen we hoeveel chips elk kind krijgt in een klein zakje. Voor hoeveel kinderen kun je dan uit een gewone zak chips halen.
Na deze som samen opgelost te hebben, geeft E aan het te begrijpen.

Na het werk bekeken te hebben, loop ik met E nog een keer de afspraken na.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	4
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	09-03-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijksstof: Kien groep 6 Getallen: Grensproblemen Opdracht 1 tot en met zes..
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze probeert dit zelfstandig in te vullen op haar weektaak.

De verrijksstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

De verrijksstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijksstof Getallen: Grensproblemen deel A.

Al deze opdrachten hebben hetzelfde principe. Wanneer een grens (lijn) gepasseerd wordt, volgt er een bepaalde berekening. Ga je de grens terug over dan volgt een omgekeerde berekening. Het tegengestelde van + is – en andersom. Het tegengestelde van x is : en andersom. De opdrachten beginnen eenvoudig en worden steeds uitgebreider.

Evaluatie

E heeft haar spulletjes van de afgelopen week bij zich.

Deze week is het werk af. Al het werk is nagekeken en steeds staat erbij hoeveel foutjes ze heeft. Bij één opdracht staat dat ze alles fout had. Ze heeft deze opnieuw berekend. Ze heeft hiervoor geen hulp gevraagd. Bij een aantal opdrachten staat of ze het makkelijk of moeilijk gevonden heeft. Sommige opdrachten zijn makkelijk, maar ook een aantal moeilijk. Ze vindt de opdrachten wel leuk.

Door middel van krullen heeft de leerkracht aangegeven dat ze het werk gezien heeft.

E krijgt een compliment dat ze het werk zo keurig gemaakt heeft .

Het lukt E de basisstof die ze moet maken zelfstandig op haar lege weektaak in te vullen. Ik hoef er niets bij te zeggen.

Samen bekijken we de verrijksstof. Het principe is E snel duidelijk. Het tegengestelde van een keersom weet ze niet. Ze wil het met een minsom oplossen. Wanneer ik haar vertel dat dit een deelsom moet zijn, begrijpt ze het niet meteen. Met wat eenvoudige voorbeelden laat

ik het haar zien. Ze moet steeds met dezelfde getallen werken.
E geeft aan het te begrijpen. Ze maakt zelfstandig nog een opgave uit de les. Dit doet ze correct.
E heeft verder niets te vragen of te vertellen en vertrekt weer naar de groep.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	5
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	16-03-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijksstof: Kien groep 6 Meten en Meetkunde: doosjes.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze vult dit zelfstandig in op haar weektaak.

De verrijksstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

De verrijksstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijksstof Meten en Meetkunde: doosjes.

E gaat aan de slag met het bekijken van en het werken met bouwplaten van doosjes met verschillende vormen.

Vooraf wordt een bouwplaat bekeken en wordt bekeken waar de plakranden moeten komen.

Vervolgens gaat E de doosjes vouwen met behulp van een goede bouwplaat.

Hier staan tekeningen op die ze moet afmaken, zodat het op alle vlakken doorloopt.

E moet bouwplaten overnemen en veranderen in hoogte.

Evaluatie

Er zit in de RT ruimte nog een kind te werken. Ik vraag vooraf aan E of ze hier moeite mee heeft, omdat in de klas nog niet bekend is dat ze hoogbegaafd is. Dit kind zit bij haar in de groep en ziet dan dat ze moeilijker werk krijgt. E zegt dat hij rustig kan blijven zitten.

Aan het begin van de sessie hebben we een gesprekje over een nieuwe school waar E is gaan kijken. De ouders van E zijn zich aan het oriënteren op een "Leonardoschool" die in Breda gaat starten. E is afgelopen weekend gaan kijken. Ze vond het een leuke school. De moeilijke werkjes leken haar leuk. Ook heeft ze het aan een paar kinderen van haar groep verteld. Dit is een stap vooruit, want ze wilde eerder nog niet dat iemand van haar hoogbegaafdheid iets afwist.

T

E heeft haar spulletjes van de afgelopen week bij zich.

Deze week is het werk af. Al het werk is nagekeken en steeds staat erbij hoeveel foutjes ze heeft. Bij een aantal opdrachten staat of ze het makkelijk of moeilijk gevonden heeft.

Sommige opdrachten zijn makkelijk, maar ook een aantal moeilijk. Ze vindt de opdrachten meestal leuk. Een paar vond ze niet leuk, omdat ze moeilijk waren.
Door middel van krullen heeft de leerkracht aangegeven dat ze het werk gezien heeft.
E krijgt een compliment dat ze het werk zo keurig gemaakt heeft .

Het lukt E de basisstof die ze moet maken zelfstandig op haar lege weektaak in te vullen. Ik hoef er niets bij te zeggen.

Samen bekijken we de verrijkingsstof. E heeft 1 opdracht niet gemaakt, omdat zowel zij als de leerkracht deze opdracht niet begrepen. Aan de hand van het nakijkboek zijn we op zoek gegaan naar de manier van oplossen. Dit lukt.

Deel B van grensgevallen is veel moeilijker dan deel A. Ik schat in dat dit nog te moeilijk voor E is. Een paar opdrachten proberen we, maar het is dusdanig lastig dat ik voor een andere opdrachtenkaart kies.

Dit is de kaart Doosjes.””

Bij de uitleg geeft E goed aan wanneer ze iets niet begrijpt. Ze kan er mee aan de slag.
Het is lastig deze opdrachten per dag te plannen. E gaat dit zelf proberen.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	6
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	23-03-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijkingstof: Kien groep 6 Redeneren: Braille.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze vult dit zelfstandig in op haar weektaak.

De verrijkingstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht.)

De verrijkingstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijkingstof: redeneren Braille.

Dit is een lesje met uitleg over het lezen van het Brailleschrift. E moet zinnen ontcijferen die in dit schrift geschreven zijn.

Daarnaast moet ze bekijken hoeveel verschillende tekens je in Braille je kunt maken, wanneer je met twee, drie, vier en vijf punten per teken werkt.

Hierover krijgt ze nog een aantal vragen.

Evaluatie

Vooraf hebben we het nog eens kort over de Leonardoschool. Het lijkt E wel leuk hier naar toe te gaan. Er wordt veel aan creatieve vakken gedaan. Dit vindt ze leuk. Ze weet nog niet zeker of het doorgaat.

Vervolgens bekijken we het werk van de afgelopen week. Een opdracht is nog niet af. De vraag is wat ze moet doen om een zeshoekig doosje te verhogen. E heeft het met een bouwplaat nagemaakt. Deze was moeilijk, volgens E. Ik bespreek met haar mogelijkheden hoe ze het op had kunnen lossen. Hulp vragen aan de leerkracht. Ik ben een paar keer in de groep geweest. Wanneer we samen de doosje bekijken, ziet ze meteen hoe de opdracht uitgevoerd moet worden. Ik spreek met haar af dat deze opdracht in de komende week nog afgemaakt moet worden.

De rest van het werk is nagekeken en steeds staat erbij hoeveel foutjes ze heeft. Bij een aantal opdrachten staat of ze het makkelijk of moeilijk gevonden heeft. Sommige opdrachten zijn makkelijk, maar ook een aantal moeilijk. Ze geeft bij de opdrachten aan ze leuk te vinden.

Door middel van krullen heeft de leerkracht aangegeven dat ze het werk gezien heeft.

Het lukt E, zonder moeite de basisstof die ze moet maken zelfstandig op haar lege weektaak in te vullen. Ik hoef er niets bij te zeggen.

Samen bekijken we de verrijkingstof

Deze keer kies ik er voor niet alles precies uit te leggen, maar lees de vragen snel door. Ik geef E de opdracht de oplossing te vinden. Samen lopen we nog eens na wat ze allemaal kan doen, wanneer ze iets niet meteen weet.

Vervolgens plannen we de opdrachten van de verrijkingstof in op de weektaak.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	7
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	30-03-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijkingstof: Kien groep 6 Thema: Het nieuwe huis. Opdracht 1 en 2.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze vult dit zelfstandig in op haar weektaak.

De verrijkingstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht. Lijkt het op een probleem dat je eerder hebt opgelost. Wat weet je al.)

De verrijkingstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijkingstof: Thema: Het nieuwe huis Opdracht 1 en 2.

Bij deze opdracht moet E een bouwtekening van een huis bekijken. Ze zoekt op wat de symbolen betekenen met behulp van een legenda. Er worden vragen over de plattegrond gesteld, waarbij E deze goed moet bekijken.

Evaluatie

Het werk van de afgelopen week is af en gecorrigeerd. E heeft weinig foutjes gemaakt. Ze heeft het goed door.

De komende week is er weinig in te plannen, omdat er woensdag op school geen les is. Ook de vrijdag en maandag vallen uit , vanwege Pasen.

E vult voor twee dagen de basisstof in op haar weektaak.

Kort bekijken we de opdrachten van Kien.

Ze begrijpt wat ze moet doen.

Tot slot vertel ik E dat ik na volgende keer het handelingsplan wil gaan evalueren. Daarbij moet ze me helpen door te vertellen wat ze goed vindt gaan en wat minder. Is het werk te makkelijk of te moeilijk, te veel of te weinig.

Ik vraag haar hier alvast over na te denken.

BEHANDELINGSFORMULIER PER SESSIE

Naam:	E.
Behandelaar:	Johan
Sessie nummer:	8
Totaal aantal sessies:	8
Duur sessie:	30 minuten.
Datum:	06-04-10
Locatie:	Toverlaars

Product/Doel

- Bespreken werk afgelopen week.
- Inplannen van werk.
- Bespreken verrijkingstof: Kien groep 6 Thema: Het nieuwe huis. Opdracht 3 tot en met 6.
- Onverwachte onderwerpen uit E.

Proces/werkvormen/instructieprincipes

De weektaak van de afgelopen week wordt bekeken. Hierop geeft E aan hoe het werk gemaakt is. Hoeveel foutjes. Welke vragen heeft ze nog. Hoe heeft ze het ervaren.

De komende week wordt bekeken. Welke basisstof moet E maken. Ze vult dit zelfstandig in op haar weektaak.

De verrijkingstof wordt doorgenomen en er wordt gekeken of E alles begrijpt, zodat ze het zelfstandig kan maken. Oplossingen bij problemen worden geïnventariseerd. (Lees de opdracht nog eens, Kijk in het Tipboek, Vraag hulp aan de leerkracht. Lijkt het op een probleem dat je eerder hebt opgelost. Wat weet je al.)

De verrijkingstof wordt ingepland op de lege weektaak.

Verrijkingstof: Thema: Het nieuwe huis Opdracht 3 tot en met 6.

Bij deze opdrachten moet E de slaapkamers gaan inrichten. Bij opdracht 3 berekent ze hoe duur het behang vooreen slaapkamer is.

Bij opdracht 4 moet ze de inrichting van de kamers tekenen in een plattegrond.

Bij opdracht 5 gaat ze kiezen welke vloerbedekking, gordijnen en welk behang ze kiest voor een slaapkamer. Steeds heeft ze de keuze uit drie mogelijkheden. Ze moet berekenen wat de kosten zijn en binnen een budget van 250 euro blijven.

Aan het eind van de sessie krijgt E de opdracht na te denken over de manier zoals ze nu werkt. Wat vindt ze van het compacten? Is de verrijkingstof goed? Krijgt ze het goed ingepland? Wat zou ze anders willen?

Volgende week kom ik hier met haar op terug.

Evaluatie

Het werk van de afgelopen week is af, maar niet gecorrigeerd. Er is maar één echte lesdag geweest door het Paasweekend. Opdracht twee waarin gevraagd wordt naar de schaal van de bouwtekening is niet goed. Bij navraag blijkt dat E niet weet wat met "schaal" bedoeld wordt. Ik vraag haar na hoe ze hier achter had kunnen komen. Ze weet het antwoord: Vragen aan de juf. Ik geef haar vervolgens aan dat dit voortaan de bedoeling is. Het is niet erg wanneer je iets niet weet, maar daar kan E zelf iets aan doen. Vervolgens leg ik haar uit wat met "schaal" bedoeld wordt en we berekenen dit. E kan later zelf vanuit de schaal de juiste maten van een kamer aangeven.

Bij opdracht 2 moet E de slaapkamers op de eerste verdieping tellen met behulp van de plattegrond. E heeft elke ruimte geteld. Ze geeft zelf aan dat het wel raar is dat er baden en douches in de slaapkamers zijn. Ze moet erg lachen wanneer ik haar vertel wat een kamer met een bad of douche kan zijn.

Vervolgens leg ik opdracht 3 tot en met 5 uit.

Dit is lastig voor E en ik moet bij opdracht 3 regelmatig zaken opnieuw uitleggen.

Bij opdracht 5 moet E voor het leggen van laminaat, weten hoeveel vierkante meter de vloer van een slaapkamer is. E kent dit nog niet. Dit berekenen we samen en vullen dit in op de plattegrond

Afgesproken wordt dat E bij moeilijkheden aan de leerkracht hulp vraagt, want het zijn pittige opdrachten.

Wanneer ik E de opdracht geef om voor volgende week eens goed na te denken over de manier van werken, geeft ze aan dat ze het Klokboekje in de klas saai vindt, omdat ze de klok al prima kan lezen. Ik vertel haar dat ik dit met de leerkracht zal bespreken. Ook geef ik haar aan dat ze dit ook best zelf aan de leerkracht aan mag geven.